

Megjelenik a Társalkodóval minden héten kétszer, t. i. vasárnap és csütörtökön. Előfizetni helyben a szerkesztő s kiadó tulajdonosnál uri utca 453dik szám alatti Trattner-Károlyi ház első emeletében, egybeitt pedig minden királyi posta-hivatálnál. Az ausztriai birodalomba vagy külföldi tartományokba kívántó példányok iránt csupan a bécsi es. főpostahivatal utján történhetik a megrendelés. Az Értesítőben mindenféle hirdetésny fölvetetik s pontosan és jutányosan közöltetik.

F. é. april elejétől junius fogytáig járó évnegyedes előfizetést postán 3 ft 30 krral, helyben borítéktalanul 2 ft 40 krral; April elejétől december végeig járó 3/4 évi előfizetést pedig postán és helyben borítékosan 9 frt, helyben borítéktalanul házhozhordással 7 frt 30 p.krral testvér lapjaira elfogad a' szerk.

FOGLALAT. Magyar- és Erdélyország. (Előleptetés; a' tiszavölgyi társulat választványának jelentése a' debreczeni nagygyűlés elhalasztásáról; pártszerzők legyenek é a' kormányi tisztviselők? Magyarország diplomatikai nyelve; Békés, Tolna és Esztergom megyék közgyűlései; Szokolca kir. városi viszonyok; losonci rövid tudósítás; erdélyi ügyek; a' m. gazd. egyesület s a' pestmezei fiók gazd. egyesület határozatai; énekiskolai részvényes közgyűlés határideje; budapesti napló.)

Amerika. (Viták a' senatusban az Oregon-vidék birtokjoga s Anglia igényei felett.)

Anglia. (A' britt seregek Indiában kettős győzelmekül a' szíkek felett közlés; parlamenti javaslatok és viták; elegy)

Engyelország. (Castiglione ausztriai altábornagy nyilatkozványa Krakó lakosához s az ottan tartózkodó idegenekhez; thorni hírek.)

Értesítő.

Magyar- és Erdélyország.

Ő cs. s. ap. kir. felsége Szlemenics Imre cs. kir. közönséges udv. kamarai fogalmazó gyakorlatot, ugyanez udv. állomásnál számfőlölt udv. fogalmazóvá méltóztatott kinevezni.

A' tiszavölgyi társulat f. évijanuár 20 s köv. napjain Pesten tartott alakító nagygyűlésének határozata szerint, a' társulat teljes rendezésére s minden viszonyai elintézésére ez évi junius hónap folytatában Debreczen sz. k. városban egy nagygyűlés tartása tüzetven ki, midőn jelen alkalommal a' központi igazgató választvány a' vidéki képviselőkkel egyetemben az alapszabályok értelmében a' rendezés minden ágaira kiterjedő javaslat kidolgozásában munkálkodnék, a' szabályozás vezetésére megválasztott főmérnökét Vársárhelyi Pált hirteleni szélütés által örökre elveszté. E' váratlan körülmény a' rendezési javaslat technikai részének ez alkalommal teljes be nem végezhetését vonván maga után, a' központi választvány kötelességének isméri ugyan ideiglen alkalmas műértő felől gondoskodni, s annak közremunkálásával mind a' technikai javaslatot befejezni, mind más előkészületek iránt intézkedni; mivel azonban a' célbavett s még ez év folytán valósággal megkezdetni szándékolt nagyszerű munkát vezetésére minden tekintetben alkalmas műértő egyediséget minél előbb kiemelni s azt a' legközelebb nagygyűlésnek bemutatni a' társulat céljainak érdekében szükségesnek találja, midőn az időpont, míg illy műértő egyediséghez juthatni, előre teljes bizonyossággal nem határozathat meg, a' f. e. junius hónapra Debreczen városába kitűzött nagygyűlés iránti határozat annyiban módosítatik: hogy annak a' fenebbi körülmények kifejléséhez képest kitűzendő bizonyos határnapja — jó eleve az elnökség által mind az illető vidéki társulatok elnökeivel közlendő, mind hirlapi uton kihirdetendő leend. Miről a' társulat tagjai s Tiszavölgy érdekllett birtokosai ezennel hivatalosan értesítetnek. 1846. martius 30. s köv. napjain Pesten folytatva tartott központi választványi ülésből. *)

Pártszerzők legyenek é a' kormányi tisztviselők? A' Nemzeti újság jónak ítélte azt is elvéül elfogadni, hogy a' tisztviselők a' kormány részére pártot alakítsanak, s így célszerűnek is látta a'z mintegy tanácslani, miért nem rendel a' pesti s egyéb megyei gyűlésekre számos tisztviselőt? s hogy ezt helyesen tenné, egész komolysággal állította. Midőn ezen nézetét a' Jelenkor egyik dolgozó társa kellőképp megezőfolta, hosszadalmas idő és sok várakozás után ezen ügyet újra fölmelegíté Cs. E. s mellette olyakat is hozfel, mikből azt látszik követelni, hogy mások azokat okoknak tekintsék, legfőbb támaszát mindazáltal azon körülményben leli, hogy mult évben a' francia parlamentben két tisztviselő követ a' miniszterség ellen szavazván hivatalából kitétetett! Bizonyos felekezeti urak illy esetben igen különös taktikát követnek, mert ha a' külföld példája az ó malmokra hajtja a' vizet, akkor nagy pathosszal előállnak külföld példájával s annak alkotmányos intézvényivel; de ha másik részről a' külföld példájára az alkotmányos élet kellő kiegészítéseül sajtószabadság, eskütszék, népképviselés más ollyfélék követelteknek, mellyek azon jó urak avitt parókáit kissé kiporoznák, van bezzeg akkor javeszéklés Izraelben! hallhatók akkor: külföld majmolása, sa-

*) A' hazai hirlapok t. cz. szerkesztőségei ezen hivatalos tudósításnak becses. appaikba minél előbb leendő főtételére kéretnek.

játlagos állapotunk feletti vastag tudatlanság, a' viszonyos állás méltányosságának vak megvetése s más efféle szépszóvirágok, mellyek az ó phraseológiájuk legdrágálatosabb gyöngyei. — A' külföldre hivatkozás e' tárgynál épen a' lehelytelenebb, mert — s erre jól vigyázzunk — nálunk nem párt, nem többség, hanem ezen kívül s fölötté álló többség kormányoz, ellenben az igazi alkotmányos nemzeteknél az erősebb párt, azaz a' többség kormányoz, ez pedig olly különbség, hogy azt nem látni, vagy látva mégis hasonló intézkedéseket követelni, merő kezdetlenség, s ha valami, valóban ez a' külföld majmolása! Azonban a' külföldre hivatkozás alkalmakor szinte fenmarad azon kérdezhetési jog: vajjon ott is helyes, és az alkotmány elvébe nem ütköző é a' kérdéses intézkedés? valamint mit sem nyom azon kérdés: hát miért nem tesznek az anglok vagy francziák rajta változtatást? mert Franciaországra nézve igaz az, hogy ott a' kormány fölött egy nevezetes egyediség áll, mellynek tagadhatlan tulajdonsági közén azonban a' nép jogai kifejlését nem sorozhatni; az angol nép pedig, ha az egész status gépezete jól forog, practice nagy befolyást nem gyakorló anomáliákkal épen nem törődik, így p. o. csak egy indítványba kerülne, mert ellene egy józan okot sem lehetne felhozni, a' gretna-greeni kovács özszeeskütési jogának eltörlesztése, de mint mondám, a' jökedvü Johnbull csak akkor szólal fel, ha valóságos veszély fenyeget, s nem is hiszem, hogy elnézné azon lehetőség esetet, ha a' parlamentben a' tisztviselők általános többséget képeznének; — az ugynevezett francia restauratio idejében azon jó urak, kik sem tanulni sem feledni nem tudtak, ezen ígét testlé akarták ugyan változtatni, de az ultraloyalis miniszterség sem mert azon kísérlethez fogni.

Ezek előboesátása után tehát mondom: a' kormányi tisztviselőségnek az alkotmányossági eszme megsértése nélkül pártszerzésbe boesátkozni nem illó s nem szükséges, s legföljebb magánykörökben capacitatio útján ildomos így működnie, mert mi itt a' főelv? alkotmányos hazában a' kormány és nemzet két különböző testület, az egyik törvényeket hoz fejdelmével, s ezek végrehajtatásuk fölött örökődik, a' kormány pedig végrehajtja azokat, s törvényjavaslatokat terjeszt elő, mellyeket a' haza boldogságára üdvöseknek tart; továbbá figyelembe veendő, hogy a' kormány egész értelmüleg vétetvén magában foglal minden tisztviselőt, azaz a' tisztviselők annak kiegészítő tagjai. Angol- Francia- s más nyugati alkotmányos országokban a' minisztereknek az alsó- vagy felsőházban jelenlétük igen helyes, mert kevés ember bír azon szerencsés felfogásu tehetséggel, hogy valamely javaslat minden oldalait rögtön állát-hassa, mert talán mindenki volt azon állapotban, hogy valamely javaslatot annak első megtekintésekor elvetni szándékozott, de bővebb megfontolás után annak helyességéről meg lón győződve, melly eset leginkább akkor fordul elő, midőn nem arról van szó: mi a' legjobb, hanem bizonyos előzvények között vagy után, mi a' legkevésbé rossz? s így az illy esetekben igen jó, kivált időt kimélő, ha a' tervező önmaga sorozhatja elő mind azon indokokat, mellyek javaslata előterjesztésére határozta; de egészen más tekintetbe jönnek azon tisztviselők, kik e' célra nem szükségesek, s itt azon kérdés forog fen: minő állásban vagyon a' követ-tisztviselő? midőn az említett alkotmányos országokban a' kormány számot ad sáfarkodásáról, azt implicite a' tisztviselő követ is teszi; midőn pedig a' nemzet az eljárást bírálata alá veszi, akkor a' tisztviselő mint nemzet-képviselő itél fölötté, vajjon nem azon eset fordul ó ilyenkor elő, hogy azon egy személyben követelő fél és bíró jelenik meg, melly állapot jogszerűnek alig tekinthető, ide járul, hogy a' kormányban a' homogeneitas, azaz egyvéleményűség elmaradhatlanul megkivántatván, más véleményben mint a' kormány egyáltalán nem lehet, mi a' capacitáltathatást kizárja, mi egy képviselőben anomáliát és ellenkező eszmeharozatot szül. Ha az illy állapotot helyesnek vélik a' Nemzeti Újság s elveinek pártolói, ámlássák.

Sok vihar és viszontagságok közt nem annyira általunk, hanem inkább a' gondviselés, a' Magyarok istene, által, ki tévedésink daczára eddig bennünket megmentett, fentartatott a' megyei szerkezet, mellyben a' szabadság mind annyiszor feltalálta biztos menedékét, valahányszor

veszély érte, azért annak alapját másutt, mint a' megyék gyűléseiben keresni, annyi, mint a' magyar közjog abc-jét tisztán nem tudni, mit leginkább azon kérdés bizonyít: vajjon mi lenne a' magyar szabadságból, ha a' megyék többsége szabadság helyett szolgaságra hajlanék? s kik lennének annak fentartói? a' megyék tehát alkotmányos szabadságunk menedéki levén, azt fentartani, a' becsuszott visszavélelésektől kitisztítani, jövőre pedig illyesektől megóni polgári szent kötelesség, ennél fogva igen természetes kérdés: vajjon helyes é, ha státus-tisztviselők gyűlésekre járnak, pártot alakítanak, azt vezérlik, vagy támogatják, szóval mind azt elkövetik, mik illyeseknél elmaradhatlanok? Vannak emberek, kik két különböző oltáron szeretvén áldozni, azt fogják mondani, hogy az illy tisztviselők itt nem mint kormány, hanem mint azon megye tagjai működnek, sőt vannak, kik fenhargon hirdetik, hogy kormányi hivatal által meg nem szüntek a' megye szabad tagjai lenni, s e' themát liberalis phrasissokkal piperézik fel; azonban ezen jó urak, ha nem képmutatók, akkor csak azt árulják el, hogy önszemélyök állásáról tisztában alig alig vannak, kivált ha még azt így mondják, hogy szükség esetében hivatalok daczára is a' kormány ellen szavazandnak, — e' tárgy mult évben a' francia kamrában igen jelesen tárgyaltott azon alkalomkor, midőn két tisztviselő-követ a' miniszterség ellen szavazván hivatalából tüstint elboesáttatott, mert midőn erről némelylek felvilágosítást kértek, akkor a' belügyi miniszter azt válaszolá: a' kormánynak van világos programja, hivatalra senkit sem erőtet, s így hivatalra csak az ajánkozhatik, ki a' kitűzött programban végkép megnyugszik, s így csak illyen nyerhet alkalmaztatást s abból folyó anyagi hasznot; továbbá örökre senki sincs kötelezve, ha tehát valaki véleményét megváltoztatja, vagy valamely új rendelkezéssel meg nem nyugszik, szabadságában, sőt kötelességében áll hivatalát letenni, de a' kormány színét viselni, annak javaival élni s mégis ellene dolgozni, s így a' kellő homogeneitást megzavarni nem más mint eszmezavar, s illedelem határin túlterjesztett haszonlesés! Duchatel ezen szavai igen helyesek s a' tárgyat végkép eldöntők, s nem is találkoztott ellenzéki tag, ki állítani merete volna, hogy az illetők, nem mint kormány tagjai, hanem mint népképviselők szavaztak, mert illy két minőségű szereplés méltányosak közt hitelre nem talál; ezekből következik, hogy a' hivatalnok mindig hivatalnok s így mint magányembernek sem szabad ollyast elkövetni, mi hivatalos állásával özszeferhellen, azaz nekik, ha nyilatkozik, a' kormányt nem pártolni nem szabad. Ezek előboesátása után nézzük, hogy a' kellő tárgyméret mellett minő tulajdonságokkal kell annak birni, ki a' megyei tanácskozásokban üdvöseten részt vehet? én mindenek előtt és felett a' függetlenséget s az abbul folyó okulhatást — capacitabilitást — tartom illyennek, mialatt azon polgári állást értem, melly szerint valaki lekötözetlen s önállásu levén diplomatikai viszonyt nem sért meg, ha valamely tárgynál akár jobbra, akár balra szavaz, melly függetlenség egyedül teszi lehetővé azt, hogy valaki bizonyos tárgy iránt formált véleményét hathatós okok előadása után megváltoztat-hassa; — kérdem a' nyájas olvasót: föltehetni é illy okulhatást capacitabilitást ollyanról, ki egy pártiránt állása theorijába ütköző ellenkezés nélkül nem capacitáltathatik, s ki a' mint okul, már más téren áll, mert ha okul s lemond hivataláról, a' kormány mit sem nyer; ha pedig okulván még is ellenkezően nyilatkozik, képmutató.

A' kormány tehát maga részire ne alakítson pártot? de igen, csak hogy nem illyenekből s illyenek által, hanem a' haza javára üdvös előterjesztéseket vagy törvényjavaslatokat alkotva törekedjék azokat a' független honpolgárokkal megkedveltetni, előadván intézvényei jogszerűségét s hasznosságát, akkor meglesz a' szükséges párt és többség, még pedig olly többség, mellynek józan tapintatán az ellenzék hajótörést szenvedend s nem lesz szükség illy párt erősítésére ön férfait haszonlesési gyanunak kitemni. Sajnálhatni a' Nemzeti Újság azon hasonlatosságát, melly szerint a' kormány tagjainak pártolását szintűgy megkivánhatná, mint az ur a' szolgáit! mert értekező Isten kegyelméből több rendbeli szolgát tart, de pirulna, ha ellenségei ellen csak bér-fizetés által volna képes önbecsületét fentartani, s az így cselekvőrül épen nem volna kedvező véleményben, valamint félreacsavai ás azon megjegyzés is, hogy a' tisztviselő arra

tteken, de az egyházat nyakára és kano... pökött, galmozot... stét uraim! e az utmel... tül, ismét arezintor... rai Borosz... os aláírás... nellyben e'

tulajdonjog szobrászok, a' szépmű... mőkék te... zott tényle... az ügyneve... kizárólag... nyeket min... telhetik, ki... al a' művész... házta, örö... y a' végren... an jogörök... ala után csak... ivész-készít... y mik annak... urnak, vagy... ormány s il... sz belégye... a' művészt a' nyosak meg... tartottama... iztetett, a' művészt tehát örököszi en... és családke... végakarata... s módon át... halála után, vel, tegyenek... brok s egyéb... zetésére nyil... a' művészt tu... lamelly mű... ott rendeletek... rtozik, ennek... latokat készi... gy mások által... ni, vagy kivo... előállítani s e... g iránti pana... an azonban a' törvényes ki...

1846.

apr.

csütörtökön.

atal. 1-3

Mád városába n... t pinczeházza... való pinczével, k örökösen ela... magukat Mádon... cenz urnál je... 2-3

100 fr. — frt. 555 " (100 fr.) 103 " 710 "

hadira 89,710ft 9¹/₂ krt összesen 165,239 ft 58³/₄ krt; egy dica után fizetett az adózó a hadira 4 ft 11 kr. a honira 3 ft 32 krt, összesen 7 ft 43 krt. — A most folyó 184¹/₂ évben ki vagyon vetve a hadira: 90,104 ft 4¹/₂ kr. egy dica után jár a hadira 4 ft 12 kr. a honira 3 ft 24 kr. összesen 7 ft 36 kr. a hátralevő adótarozások mennyisége 154,613 ft 45¹/₂ kr. Azon választvány, mely a mult évi július 28n kezdett közgyűlés által az adóbehajtás és törlesztés tervezésére megbízott, munkáját mindaddig benem fejezte ugyan, miután mindaddig a terjedelmes munkálathoz szükséges adatok megszerzésével foglalkodott, mindazáltal időközben szerzett tapasztalásomhoz képest állíthatom, hogy az adómenyiség a tartozással együtt, mely mult évi július végével 210 ezer fra emelkedett, mult február hó végével már csak 154613 ft 45¹/₂ krt tón, ezen egész adómenyiség pedig minden erőtetés nélkül hajtattott be, és a siker egyedül az illető tisztviselő urak pontos eljárásának tulajdoni ható's miután jelenleg a havonként kivettelt folyó adó egészen befizetelték, sőt némely községek már következő évi adójok fejében is előlegezték, mint jelesen Földvár, Paks, Kömlőd, Fadd, 'sat. de az adótarozásból is havonként némi mennyiség lehajtatott, biztos remény látlál, hogy a földvári és völgyeségi járásban 2 év, a simontornyaiban pedig 3 év alatt minden adótarozás megszűnik, egyedül a dombóvári járásban fog hosszabb idő's több év kivántatni, miután ezek sorsát mult évben elemi csapások is érték, melyek egész határok termését megsemmisítették. — A tek. Karok és Rendek választványja nem késendik az illető eszközöket, és módokat elejökbe terjeszteni, melyek után a fenforgó adatok's körülmények szerint az adóbehajtásban kivántató pontosság és biztosság elérhető leszen; a felszaporodott adótarozás pedig az adózónak lehető könnyebbségével fizetelték be. — A t. KK. és RR. különös intézkedését fogná igényelni e részben a gazda nélkül maradt adómenyiség, mely a mennyire az előjárók hanyagságából eredett, ezeknek vállalkura súlyosul; a mennyire pedig elszegényülés vagy szerencsétlenségből tamaradt, az illetőknél még fenlevő fundusnak elfoglalása után a fenmaradt behajthatlan adónak elengedése leszen illető helyen eszközzendő, mire nézve az illető választvány előterjesztést teend.

A közbátorság állapotja, mely a megyei kormány kezei közt levő csekély eszközök által telhetőleg biztosittatik, mult év folytán nagyobb szerüleg veszélyeztetve nem volt, ennek biztosság helyzetét a közlegelők felosztása's ezzel a marhák éjjeli őrzetésének megszűntetése nagy részben idézendő elő; ez sok büntetetre szolgálván alkalmul nem csekély fontosságúnak kell ismerni e részben Földvár m. város határozatát, mely szerint saját költségén járásbeli főszolgabíró ur eszközlése mellett néhány egyedből álló közbátorsági egyenruhás csapatot állított, ezen üdvös példa követése a közbátorság biztosságára hatalmas tényezőül szolgálna. — Érinteni kötelességem, hogy a megyének rögtönitől bírósági hatósága mult évi novemberben elenyészett, a szomszéd megyék pedig olyannal bírnak. —

A törvénykezés gyorsan kezeltetik's annak eredményéről hatalmamban áll a tek. Karok és Rdeket legkedvezőbbben értesíteni. — A megye polgári törvényszéke által megbíráltott 1845ik évben 155 polgári és 25 urbéri per, a mult törvényszéken 17 polgári és 11 urbéri per, csődületi per folyamatban vagyon 16, mult évben csak 4, a folyó évben pedig 6 járult azon összes számhoz, a megye különféle bíróságai előtt a pertárnoki táblás jegyzék szerint 135 per vagyon folyamatban. —

A megye börtönében egész 1845ik év folytán volt rab összesen 366, ezekből szabad lábra tételt 167's megmaradt az év végével 199. — Időközben hosszabb törvényszék tartatván, jelenleg a megye börtönében vizsgálat alatt áll 57 egyed 132 elítelt rab, összesen 189; megjegyezni kívántam, hogy a lefolyó büntető perek közül egy sínesen, mely 1844ik év előtt vétettet föl, vagy ítélet alá terjesztve, bíróikép nem fejeztetett volna be. Nem mellőzhetem e helyen a t. KK. és RRket figyelmeztetni azon üdvös és hó eredményekre, melyek a rabok élelmezése körül behozott új rendszer által előidézettnek és folyton mutatkoznak; mert azonkívül, hogy a törvényes ítéleteknek pontosan elégtételt, a rabok közt ezeltott tapasztalt és tetemes orvoslási költségekkel járt betegségek megszűntek, és az egészségi állapot a börtönökben jelenleg jó a nélkül, hogy a honi pénztár költségei szaporodtak volna, sőt miután egy adag csak 3¹/₂ v. krba kerül, a honi pénztár több száz forintot takarlt meg. A rabok egyébként hasznosan foglalkodtatnak közmunkákon kívül a rabmunkálattól intézetben, hol legközelebb a posztgyár teljes működésbe lépend, és a megye e részbeni szükségéi onnan fedezhetők. —

Attérek a t. KK. és RR. által megrendelt közmunkák folyamára's azon eredményekre, melyek ez érdemben mult év folytán eszközöltettek. — Méltóztattak a t. KK. és RR. megállapítani, hogy a megyének három főkereskedési pont-

jai: egy mint Tolna, Bonyhád és Hőgyész mindenek előtt rendszerezett utakkal költessenek össze, és a főpostavonalat építetése folytattassék, ezen k. határozatok következtésül mult 1845ik évben a földvári járás a tolnai kápolnától Tolnáig 400 vont ölet, a völgyeségi járás a pörködi erdő mentében Bonyhád felé 970 vont ölet — a simontornyai járás a szegzárdi vámbírtól a palánki szőlőknek vágo közlekedési utat, végre a dombóvári járás Szegzárdtól Hőgyészre vezető utban Zombán keresztül 400 vont ölet készitettek, az utakra ügyelő választvány még e gyűlés folytában fogván a tek. Karok és Rdekek folyó évre vonuló utépítési tervezetét k. helybenhagyás alá terjeszteni. — A paks-faddi nagyszerű töltés munkájában a mult év folyamata alatt vezetés előhaladás történt, miután az ősz kedvezével vérazokozáson felül folytattathattott a töltési munka; az idén a t. KK. és RR. által megállapított rendszerhez alkalmazva ezer napszámossal fog e héten a munka megkezdetni. — A paksi mentő-sarkantyukhoz, melyek a só fel-emelt árából nyert költségeken épülnek, a rözse meg vagyon szereve's helyre hordatva, a munka szinte legközelebb meg fog kezdetni, mint azt a t. KK. és RR. az illető jelentésből bővebben megértendik. Sajnálattal érintem végzetül a t. KK. és RRket, mikép a tolnai pusztító dunakanyarulat átvágatása érdemében, mely a Sárviznek Dunába vezetetésével összefoglalva a megye nagy vidékére nézve kiszámíthatlan hasznót fog árasztani, egyszersmind kereskedési és hajózási tekintetben országos fontosságú — mindaddig nem haladtunk, mert az illető választványok véleményzése csak a mérnöki munkálatokon alapulhat, az illető mérnökök pedig a helyszínen volt árvíz miatt előmunkálataikat nem teljesíthették — a tárgy fontosságához képest ezen közhasznu tárgyra élénk figyelem és igyekezet fordittatik. —

Ezek levén, melyeket a t. KK. és RRket előlegesen, 's általtában e gyűlés kezdetül bejelenteni kívántam, a részletes jelentések az illető számok alatt fogván a fenforgó állapotokban beadatni. — (Ezt előleg, a gyűlésnek további folyamáról még az ünnepek alatt fog a folytatás következni.) — Rendes levelező.

♂ Esztergom vármegye közgyűlésének

Folytatása april 1jén is a primás-hg elnöke alatt: 3) legelől volt jeles másod aljegyzőnk Hamar Pál (érsek-újvári és gutai uradalmi főügyész névezetvén) kitünő szolgálata méltánlyanul táblabírónak's helyébe Németh Lajos másod-aljegyzőnek nevezetelt ki. — 4) Zalamegyének az evang. tanodákban divatozott magyar nyelv-mivelő társulatokat kormányilag eliltó's azért sérelmesnek tartott és országszerte illyennek tartatni sürgetett levele tudomásul vétettet; mert e megye RRei jöllehet a magyar nyelv virágoztatását szívükön viselvén, azt tetteleg is sükeríteni törekeshnek, de bővebb adatok híjánában zajt ütni ezáltalannak tartják. — 5) Szabolcsmege minélelőbb országgyűlést tartatni akar levele hason sorban részesült. — 6) A nm. hitótanácsnak atyai gondossága, mellyel egy intézvényben a vasárn. iskolákat létesítetni kívánta's egyszersmind azokat elrendezi, hálás érzettel fogadtattott. Vajha ez intézvény országszerte sikerbe menne, mert nekünk az fő hibánk, hogy a legüdvösebb törvényeket's kormányi intézvényeket is végrehajtás nélkül hagyjuk; itt nem Esztergom-megyét értem, mellyben még példás rendtartás uralg, hanem értem az egész magyar hazát, miért már sok lelkes hazafinak hallottuk panaszhangját. — 7) Hirdettetett a kormányzó főhatóságnak azon megnyugtató irata, mely szerint országos inségtől tartanunk nincs elég ok, 's következőleg országos intézkedésre sincs szükség. 8) Hazánkban a selyemtenyészés hovatovább sülyedő állapotának okait's emelkedésére a megye nézeteit kérvén a hitótanács, erre a szakértők mintegy ezekben összpontosított véleményét fölterjesztetni határozták a RR. A selyemtenyészés tengődésének okai: a) adózókink jobbara több földdel vannak elátva, semhogy azt kellőleg mivelni tudnák, 's már ez is elegendő keresetet nyujtván nekik, a miiparrakülönbem sem képzett magyar nép mellékkeresetre nem hajlik. b) Népevelésünk eddigelő nem igen tartotta teendői közé ez iparág megkedveltetését. c) A selyemgubókka üzött egyedáruskodás, mely szerint a helytartótanácsilag országszerte körözött selyemgubóár mellőztével, a bemutatott selyemgubók önkényesen becsültettek és silányittattak, és a beváltók részről különbözőleg gördített nehézségek e válalattól szerföltt elidegenítették embereinket. A selyembogármag vagyis tojás szinte bajjal és drágán kapható. d) Jöllehet a muzslai megyei kerthől szép számmal osztatnak ki szederfácskák, mindekkorig mégis sokkal kevesebb szederfa virul e megye keblében, semhogy az sok selyemhernyó-nevelést megbirna. e) Jelesen a közelebb mult évi rozseredvénynek közvetlen oka a rendkívüli nedves és hideg időjárás vala, mely a selyemhernyókra külföldön is dögmirigyet hozott. Ezek után ez iparág emelésére szolgálható javaslat a választványnak ezekben összpontosult: a) A selyemgubók beváltása magány-iparra és általtányosan sza-

bad versenyzésre bizassék. b) A népeveléstől legtöbbit várhatván, ohajtasunk az, hogy mint eddig a kebelbeli érseki mesterképező-intézetben (praeparandiában) tapasztaltuk, ugy ezután minden képezdében általtán a gazdaszat's különösen a selyemtenyészés elméletileg és gyakorlatilag tanittassék, miszerint az ezekből kikerülő népevelők kellő tudományt és ösztönt nyerjenek ezen iparág-terjesztésre, (véleményem szerint országosan minden falusi mesternek kötelességül is kellene tenni a selyembogár-tartást, miszerint tér nyittassék a gyermekeknek kellő gyakorlásra és szoktatásra)'s e szerint az iskolai rendszer pólandó lenne. c) Kívánatos, hogy minden földesuraság a selyemtenyészést föltételező szederfa-nevelést nagyobb szorgalommal üzze mint eddig. d) Jutalommal is serkentendő lenne ez iparra köznépünk. Ha e javaslatok pontosan teljesítenének, a nemzeti gazdaság ez ágban is szépen emelkednék. 9) Apr. 2. és 3kán alispáni elnöklet alatt az elemi nevelés körül kibocsátott új kormányi rendszer-gyámolítás érdekében kinevezett népevelési és magyar nyelv-virágoztatási választvány is beadá jelentését's nevezetes vitát ébreszte a tanácssteremben, ugyanis: kir. intézvény nyomán, a rendezett küllartományok és löbb vármegye, sőt viszonyainknál fogva a választvány ugy is vélekedett, hogy a szülöket kényszerítve vagyis pénzbüntetéssel is szoritani kell gyermekeik iskoláztatására, 's ebben a RR. is nagy részbe osztozott; ellenben pedig a másik rész főleg a tisztikar minden kényszerítés ellen szavazott's heves vita után ez utóbbiak győztek az intézvénynek e pontbani mellőzésével's a ligha nem a népevelés csökkentésére vagy legalább hátráltatására; mivel a köznépet épen azért, mert neveletlen, kényszeríteni kell tanulásra. Hiszem később rájövünk erre is. Ugyan a népevelési választvány ajánlatára Majer István képezdei tanár „Népeveléstanából“ és Rendek József tanító-társ, Tanításmód“ című szinte jeles könyvből e megye valamennyi mesterének számára egyegy példány megvétetni határozattott; az utóbbi egyszersmind, miként a Népeveléstan már azelőtt országszerte körözött fog. 10) Több névmagyarítás, takarékmagtárainkra vonatkozó jelentés's több érdekes magántárgy is fordult elő, melyek közül mi csak a jövő közgyűlés határidejét, mely jun. 30. és a törvényszékekét, mely jun. 15re határozattott, jegyezzük ide záradécul.

Békes megyének

mart. 30kán kezdett's april első napjaiban folytatva tartott évnegyedes közgyűlésén érdekes tárgyak jöltek ugyan szőnyegre, de semmi vitakozásokat nem idéztek elő. Megemlítendő azonban mindenek előtt Nádor ó fensége nek levele, mellyben felszólittatunk, hogy a Pest megye által indítványozott felszázados emlékünnap megtartásával a mostoha szegény évek miatt hagyományk fel: e megye RRei bár ohajtvá várták az ünnep elérékezését, midőn ó fensége iránti forró tiszteletökét illő ünnepéllével's nyiltan kimutathatták volna, mindazáltal a nélkül is örökös emlékekben tartván szíveikben a haza dicső föl-kentjét, jele n e tisztelettel hódolandnak ó fensége felszólításának's ez Pest megyének is meg fog iratni. — A horvát-illir mozgalmakat tárgyazó honti és pesti levelek száraz tudomásul vétetvén, Pozsonynak szintén ez ügyben ismértetes felszólítása az országgyűlési utasításokat készítő választványhoz vitetett által. — Hontnak a „megyei karhozatos pártó“ jellemző levele száraz tudomásul szolgált. — Zalát, a fensőbb ev. iskolákban eddig fenállott nyelvészeti társulatok viszszahelyezése tárgyában pártoljuk's ez iránt megkérdendjük ó Felségét, hogy ezen intéz-teket tilalmazó kormányi rendeletet kegyesen megszüntetni méltóztassék. — Csaba m. város, illető földes uraival kötött örök felvallási szerződése kihirdettetett. — A t u r e l m i a d ó -beszedésnél megyénk most sem adand assisentiát. — Egy fensőbb helyről érkezett l e i r a t által, egy szarvasi lakos vegyes házasságából született leánygyermek az illető felekezeti iskolába járatásra kényszerítetni meghagyatván — ez sérelmül vétettet. E megye a vallási viszályok mételetől undorodván, végzései következtében, a szorosan vallási ügyekre kényszerítőleg hatni szilárdan vonakodik. — Mint rendesen, ugy jelenleg is zajos volt a huslimitiója's egy pár szónoklatot idézett elő, minek következtében május végeig a hus ára 12 kr-ra emelletett, azután ismét 11 kr. leend. Jövő évnegyedes közgyűlésünk junius 30kára tüzetett, midőn a közelgő tisztujítás idejét is megtudandjuk. —

Losonez mart. fogytán. Eznagyjelentékű hónapja volt Losonez-nak, mivel ebben határozattott el a takarékpénztár létesítése a nép anyagi jobblétének eszközésére. Errenézve a főerdem László Pál uré, kinek köszöni városunk börgyár alakítását's casino és kisededovó intézetünk létesítését, mellyre városunk telket, 100 ezer téglát és ezer pfrtot határozott's a maholnap keletkezendő olajgyárt.

Erdélyi ügyek. Martius és april hónapok napjai — mond az E. H. Bárczaságból, Brassóra's vidékére nézve nevezetesek. A'szások olly sokszor kimutatott legfor-

esküszik, miszerint ő felsége legmagasb személye barátinak barátja, ellenségeinek pedig ellensége, mert kik a jus publicumot a józan felvilágosodás apostolai tanjaiból merítik, tudják, hogy ő felségének személye mint szent és sértetlen a kormánytól mind physice, mind logice különbözik; de az is csak ráfogás, hogy „ellenzék” és „ellenség” egyértelmű, mert nagy kérdés: a józan ellenzék, vagy vakbuzgó loyalisták é a fejedelmek leghűségesebb baráti? annyi bizonyos, hogy ha 1830. évben 10d. Károly a sajtósza-badságot fentartani kívánó ellenzék megvetésével, a magokat loyalistoknak nevező egyedek javaslatát el nem fogadja, eldőlje 18d. Lajos példájára mint király, nem pedig mint száműzött halt volna meg, mit azon körülmény igazolt, hogy utána nem respublica állított fel, hanem csak a király személyében lett változtatás; de ezaféle alatt levő értekező önmagát legjobban ostorozza azon állítás által, hogy a tisztviselő csak arra köteles, mi hivatala körébe vág's abból per nélkül el nem mozdítható, mert erre azt hozza fel, hogy vannak ugyan hivatalok, melyekből csak per által mozdíthatni el a tisztviselőket, azonban perrel elmozdításra nincs példa, holott ellenkező eljárásra töbet hozhatni fel, — mit mondana ekkor értekező? nem tudom, mert ha olly tisztviselőt mozdítottak el, kiknek állásuk nem volt törvény által biztosítva, akkor ezen példa sem jobbra sem balra mit sem bizonyít; ellenkező esetben a kormányt törvénytörtszerűl vádolta; azon kérdést pedig nem is merete megközelíteni, hogy a tisztviselő többre köteles mint hivatalos köréhez tartozó eljárásra, — illy ügyvédkedést én legalább megköszönék. Minthogy tehát minden statusisztviselő a kormány egészében foglaltatik, a status dolgai feletti tanácskozásból pedig az egyedek függetlenségét s abból folyó okulhatást nem zárhatni valódilig ki, önként következik, hogy alapeszmék összezavarása nélkül statusisztviselő nemzet-képviselő alig lehet. Tapasztalás eléggé bizonyítja, hogy a tisztviselő megyei szónokok, személyiségök által gyakorolhatnak ugyan tekintély-kívívást, de tökéletes meggyőződést eszközölni alig képesek, mert a hallgatóknak mindenben szemé előtt lebeg a Cicero pro domo sua. Polidor.

Magyarország diplomatikai nyelve.

A „Gegenwart” bécsi lapnak Sz—y magyarbetűs aláírásu folyvásti dolgozó-társ nyelvünknek diplomatikaivá emeltetéséről az említett lapban a német elemre nézve véremesen vigasztaló, egyebekre nézve pedig jobbadán fonák badarságokat torzolgat elő vázképül. „Midőn Herder, vagy ki—igy elmélkedik az érintett egyed—azt írja: hogy két század alatt a magyar nyelvnek Európából el kell enyésznie, az mindenesetre olly körülmények közt vala, miszerint ha enyészettől félteni nem lehetett is; —mert népajkon élő nyelv nem enyészik el, — de semmi esetre sem volt remélhető, hogy még valaha diplomatikaivá emelkedendik, s e túsában mind azon zavart fölülmulja, melyeknek az aligmultban kénytelen tanúji valánk, s melyek utóbántalmái jelenünkben nem megvetendő kellemetlenségeket okoznak. — Hogy a magyar nyelv hivatalossá váljék, olly kívánat volt, mely a király igazságszereteténél semmi akadályt sem talált, miután annyira kiműveltetett, hogy azon a törvény is megszólalhatott; ellene törni tehát a hon másnyelvű lakosinak egyáltalán nem volt okuk. De máskép áll a dolog e törvény következtvényeit tekintve, midőn a magyar tulbuzgóságában, ne feledjük az ország sajtósági viszonyai közt, minő lehető következtvényekkel, — rögtön hozzá fogott, vagy legalább szükségtelen szigorúságtól engedé magát elragadtatni, mi bizonynal a szlávok és németek részéről aggodalmat támaszthatott, sőt ellenhatást is idézhetett elő. Azonban elnézőknek kell lennünk, ha olly fontosnak vesszük a dolgot, hol annyi szirt közti elshulásban egy vagy más szöglet elzúzása könnyen megengedhető. A dolgok jelen állásánál azonban mindezen surlódások kiegyenlítését az időre bízhatjuk, mely már súlyosabb bajokat is elsodrott. Csak azt ne képzelje senki, hogy e törvény által Magyarország állása külföld irányában olly igen megváltozott, miszerint a körülményeket tekintve minden forgalom nehezült s minden idegen nyelvű elem kiküszöböltetett volna. Ez nagy tévedés volna! s épen ez időelőtti s alaptalan félelem volt az, mely majd némi zavarokat hozott, mik nélküle alig tüntek volna fel. — Sokan annyira mentek, hogy a magyarországi német elemet rövidségtől féltették! E félelmet könnyen mellőzhetnék volna, mert a magyarnyelv iránti 1844ki törvény „Európa földképén semmit sem változtathat.” Épen ugy nem, miként a Dunát pozsonyi bejövételénél nem tartóztatni fel, hogy mellékmedreken folyjon a fekete tengerbe. E szerint nem hátrálthatja semmi szabály a német elemet Magyarországra áradása s itteni tartózkodásában (ki ne gyönyörködne e bölcseség?) 'stb.—E törvény hozatása előtt már régen a legjelesebb magyar írók közt németek nevei fordulnak elő, kik bizonyosan nem anyai tejjel szivák be a magyar nyelvet (természetesen, ha ref.re bizta volna az uristen a magyarok születését). Én — ugymond — senkit sem hallottam szobben magyarul beszélni, mint a tud.

társaság mostani titoknokát, kin pedig sem nevében, sem egyébben, bajusztát szakálát kivéve — egy parányi magyarság sines. (A titkár alázatos bókot tenne e' dicséretért). Ismerek másokat, kik Magyarországot csak ezelőtt pár évvel találták fel s a magy. nyelvet fülsértőleg tördelik, mégis helyesen fordítanak, s jobban buzognak, buzognak mondom Magyarországot, mint az egy tősgyökeres kecskemétinek csak esze ágában is volna. Mit félhet tehát a magyar a német ez olvadékonyságától s minden érdekezi simulásától? — Kell e' aggódni német lapok nagyobb számu előfizetőji miatt, holott a legbuzgóbb magyar lapokat német családi sarjadékok szerkesztik. (Mondja minden szerkesztő: aláz szolgálja!) Szükség e' türelmetlenkedni a bevándorlók ellen azon szín alatt: hogy egész világ terén e' kis magyar csoportot a jövevények feloszlatással fenyegetik, midőn nap sem mulik a nélkül, hogy németek jövevénylétüket szégyellvén neveiket ne magyarosítsák s magokat okadatilag a nemzet keblébe olvasztanák? — Vagy tán következtvénye az 1844dik törvény által megalapított magyar absolutismusnak a német elem tökéletesen magyarba olvasztása? Nem. Azon törvény óta aligha egy szóval is beszélnek Magyarországon kevesebbet németül, azok t. i. kik azelőtt is csak németül beszéltek; a magyarok német nyelvtől irtó-zása is csak távolról látszik olly óriásinak; míg közelben alig észrevehető. Vannak itt emberek, kik születésre, névre s testre lételekre nézve tökéletes magyarok, kiktől félünk, nehogy megsértsük őket azon pusztá gyanuval, hogy németül tudnak; s ha aztán ezeket társaságban vagy gőzhajón idegenekkel beszélni halljuk, olly folyékony s tiszta németiséggel beszélnek, hogy ha ők magok nem mondanák, soha sem hinnék magyaroknak; (az író bizonyosan nemzetiségét tagadja meg, valahányszor anyai nyelvén kívül más son beszél). Tartanak különféle egyleti ülések, hol nemcsak vegyesen magyarul németül vitatkoznak, hanem ugyanazonygy szónok beszéde magyarul kezdetvén németül folytattatik s a nélkül hogy valaki észre is venné, végre magyarul fejeztetik be. (Minő pajkosan naiv! számba sem veszi, hogy a magyar esupa becsületből s érhéthetőség miatt főleg elegy ajku részvényesek gyűléseiben czélé-rés vagy értesülhetés végett barátságosan ki szokta hallgatni a sógort). S mindez olly természetes, hogy azon sem törvény sem tulbuzgóság nem változtat hármikor is valamit (!) S azért az sem vala neveltséges, midőn bizonyos „Memorandum” csak azért szerkesztették német nyelven, hogy több hatása legyen. Épen ez emlékirat, melyet olly magyarok szerkesztettek, kik ha lehetne, inkább ma mint holnap egész Európát egyetemes Magyarországgá változtatnák, bizonyítja azon állítás alaposágát: hogy a német elem Magyarországon egészen biztosítva van. De kérdésné valaki: hol volt tehát amaz 50 éves küzdelmet okozó akadály? A mondottakból érthető, hogy törvényt czélszerűen csak akkor hozhatni, ha egyszersmind annak teljesülése lehetséges. A magyar viszonyok sajtósági közöl egyik nevezetes az, hogy valamely törvény minden nehézség nélkül alkottathatik, hanem aztán roppant nehézségekkel jár annak végrehajtása; s midőn aztán nem ritkán legkellemetlenebb visszaélések származnak. Midőn az utolsó országgyűlésen láttuk, hányan ültek ott némán a magyar nyelv nem tudása miatt, s ezért napidijakat huztak; és másokat, kik néma szerepekre igen alkalmasok valának, betanult beszédeiket arezuk veritékében eladogani hallánk, ezek közben megint hosszulu latin beszédek tanúji valánk; végre látók, miszerint a folyékony beszédük zajgásaikkal miként okoztak közneveltséget, — mindezt tudva, nem szükség tovább fürkészniük e' törvény előbb nem létesíthetése okát. (Itt kezd culminálni az irtóztató fonákosság). A magyar nyelv még 1844ben csak olly szűk körre terjedt, miszerint alig lehetett találni szónokot, ki tisztán beszélni, alig két titkár, ki olly világosan tudott volna írni, hogy a gyűlést feszült figyelemben tarthatandá; minő zavart lehete az országgyűlés évek előtt, midőn még a nép szájában tengedező nyelv művelésére sem akadémia, sem nemzeti színház, semmi gyakorlat, végre sem hírlapok, sőt könyvek (!) sem voltak. Ez állapot tehát a dolog természetében rejlett, míg a szükséges előkészületek meg nem tétettek; de bezeg itt volt ideje ez intézetek különvált működéseit egy közös czélra összpontosítani, a nyelvet divatba s törvény által olly jelentéki állásra hozni, hova előbb elhagyatott s bonyolult állapotban sem nem emelkedhetett, sem magát fen nem tarthatá. Ez tehát az irány, melyben a magyar nyelv érdekében hozott törvény hatni fog s előbb helyzetétől különbsége csak azon következtvényben áll, hogy a dolgok könnyebb menete s a nyilvános élet mozgalmában is nyilatkozni fog; és ez azon előny (egy kis mézes madzag) azon változás, mi a haza minden nyelvülakosira nézve csak kívánatos lehet. Ezenkívül azon változás vehető még észre, hogy a szépnem többé nem szégyenli hazai nyelvét mint azelőtt; hanem pi-rulás nélkül társalgási teremben ugy, mint utcán gyakran beszél magyarul, mi által pár év előtt még bájai vesztesé-

gét hitte. (Azt kell hinnünk, hogy ezen jámbor író soha sem volt még a külvárosok határaitól). Azonban több változásnak nyoma sines; mire figyelmeztetni annál kevésbbé mulaszthatom el, mivel nem rég alkalmam volt esodálkozással tapasztalni, mily tulzólag képzelegnek erről külföldön, kik némi hírlap-tudósítások által elámitattak.

Ez által tehát a külföld fölvilágosítást nyert, minél fogva nincs oka félni a honunkban uralkodó magyar elem-től. Csak rajta! be kell tehát vándorolni, mert e' ferde vázlat szerint itt minden a régi boldog német állapotban van. — Egyébiránt külföldi lapok olly kereklekkü tudósítói igen nagy köszönetre köteleznek benáünket, hogy nem szünnek hazánk torzképeit rokonaiknak megküldözni, mi által őket is — mint legujabban a szegény württembergiekkel történt — többnyire szerencsésen jégre viszik. Mi azonban, kik nemzetiségünk szilárdulásáról, hála Istennek! nem kétke-dünk, szeléd mosollyal viszonzzuk az olly jóakaró zugbeszé-det, s legfőlebb honosinkat értesítjük, hogy a földkereksé-gén olly szárnyatlanok is tartózkodnak. O. Sz. J.

Tolnamegyei közgyűlés. Szegzárd apríl 10 kén. Martius 30ik napján volt ez évi első évnegyves közgyű-lésünk, a számosan összegyűlt Karokat és Rendeket mlgos főispánunk szíves örömmel üdvözlé, midőn is első alispá-nunk a már sok megyében divatozó dicséretes szokás szer-int következőleg adott a megye jelen állapotjáról jelen-tést: „Tek. KK. és Rdek! Mintán ez évben Tolna megyének első közgyűlésetartatik, hivatalommal járó alkotványos kö-telességemnek ismerem a megye jelen állapotáról, a mult évre is figyelmeze, általános jelentést tenni, melyet a t. KK. és RR. kegyesen fogadni méltóztassanak, miután a fen-forgó körülmények, a bekövetkezett fejlődés, siker, vagy hiány megismerése tünteti fel a létező intézkedések helyes-ségét, vagy int azoknak czélszerűbbekkéli föleserülésére. — A népesség levén a status-czélérsére egy főbb ténye-ző s annak szaporodásával számíthatván biztosabban a ki-állító erő növekedésére, mennyiben az eddig alkalmazott mód szerinti összeírásokból kitetszik, Tolna megye népes-sége 1843ik évben állott: 183,710 lélekből, a közelebb mult 1845ik évben pedig 186,429ből, a mult évi szaporodás e' szerint kitünő s 2686 lelket számlál. — A mult évi közpé-szerű sőt silány termés aggodalmat támasztott a tek. Ka-rok és Rendeknél is, hogy adózóink közt a tavaszi hónapok-ban s ez évi aratás előtt élelemfogyatkozás, és inség fog bekövetkezni; vizsgáltva jelen. thetem azonban a tek. Ka-rok és Rendeknek, hogy ezen esapástól a gondviselés mind-eddig megőrizte megynéket, miután nagy mennyiségű s egészséges burgonya e' gabonahijányt nagy részben pótol-ta, az enyhe téli hónapok pedig a tüzelőfa nagyobb men-nyisége nélkülözhetésével a szegényebb sorsuakat emész-tő gondtól kímélték meg. Nem is tarthatni, hogy aratás e-lőtt olly szükség következék, melyet egyes esetekben kön-nyen nem enyhíthetnénk. — Nem mellőzhetem e' helyen annak megemlítését, mikép az erdőknek megynékben né-hány év óta tapasztalt mértéken felüli irtatása fadrágasá-got sőt fogyatkozást fog előidézni. —

Az egészség állapota mult évben, kivéven a hökhu-rut, és vörhenyjárványt, melynek sok gyermek esott áldo-zatul, többnyire jó volt, s jelenleg is ollynak állíthatom az il-lető főorvosi jelentések szerint, melyekből a t. Karok és rendek minden ide tartozó közegészségi és orvosi állapo-tokra nézve annak helyén bővebben értesülendek, azon egy körülményt kívánom még is kiemelni, hogy a hasznos és gazdasági állatok közt jelenleg semmi járvány vagy nya-valya nem uralkodik, mely a tek. Karok és Rendek különös intézkedést igénylené. — A nevelés állapotában, meny-nyire hivatalosan is értesültem, minden illetők teljes buz-gósággal járnak el, és a köztanodákba járók száma mind azon helyeken, hol ez érdemben illetőkhöz kérdést intéz-tem, nevezetesen szaporodik; figyelem fordítatik mind a vallásosságra, mind pedig az erkölcsi nevelésre és oktatás-ra. Serkentetnek a felügyelő lelkészek és tanítók megys püspökünk e' részben is tanusított példás buzgósága által, ki legközelebb is megynék egy részében a nyilvános pró-bátételeket személyesen intézte, mint ezt már több év óta folytatja. — A gyónki és sz. lőrinczi tanítói ö intézetek, melyek eddig is jeleseknék ismértettek, utóbbi időkbén je-les adományok által gyarapultanak. — Figyelemre méltó, mikép a vasárnapi tanodák czélzott létrehozatalával a népnevelés nagy előmenetelt teend, miután azokban a kéz-műves inasok és legények, ugy napszámások, végre a zsen-ge korukban elhanyagoltak a legszükségesebb elemi tanul-ványokban oktatást nyernek. —

Ezeket előre bocsátván áttérek a megyei kormány-zás külön ágaira, miután előbb érinteném, hogy a megye mult évi közgyűlésein 1261 fenforgott tárgy közül 612 fe-jeztetett be végképen, a jelen gyűlésre feljelölték száma pe-dig 537 teszen. — Tolna megye adózó népére kivetett a-dómenyiség 1845 évre a honira tett 75,521 ft 49¹/₂kr; a'

hadira 89,710 ft 9/16 krt összesen 165,239 ft 58 3/4 krt; egy dca után fizetett az adózó a hadira 4 ft 11 kr. a honira 3 ft 32 krt, összesen 7 ft 43 krt. — A most folyó 1841² évben ki vagyon vetve a hadira: 90,104 ft 4 1/2 kr. egy dca után jár a hadira 4 ft 12 kr. a honira 3 ft 24 kr. összesen 7 ft 36 kr. a hátralevő adó tartozások mennyisége 154,613 ft 45 1/2 kr. Azon választvány, mely a múlt évi július 28-án kezdett közgyűlés által az adóbehajtás és törlesztés tervezésére megbízott, munkáját mindeddig benem fejezte ugyan, miután mindeddig a terjedelmes munkálathoz szükséges adatok megszerzésével foglalkodott, mindazáltal időközben szerzett tapasztalásomhoz képest állíthatom, hogy az adó mennyiség a tartozással együtt, mely a múlt évi július végével 210 ezer ftra emelkedett, a múlt február hó végével már csak 154,613 ft 45 1/2 krt tón, ezen egész adó mennyiség pedig minden értelem nélkül hajtattat be, és a siker egyedül az illető tisztviselő urak pontos eljárásának tulajdonítható, miután jelenleg a havonként kivetett folyó adó egészen befizetettik, sőt némely községek már következő évi adójok fejében is előlegezték, mint jelesen Földvár, Paks, Kömlőd, Fadd, 'sat. de az adó tartozásból is havonként némi mennyiség lehajtatott, biztos remény táplál, hogy a földvári és völgysegi járásban 2 év, a simontornyai pedig 3 év alatt minden adó tartozás megszűnik, egyedül a dombóvári járásban fog hosszabb idő s több év kívántatni, miután ezek sorsát a múlt évben elemi csapások is érték, melyek egész határok termését megsemmisítették. — A tek. Karok és Rendek választványa nem késendik az illető eszközöket, és módokat elejükbe terjeszteni, melyek után a fenforgó adatok s körülmények szerint az adóbehajtásban kívántató pontosság és biztosság elérhető lesz; a felszaporodott adó tartozás pedig az adóznak lehető könnyebbségével fizetetik be. — A t. KK. és RR. különös intézkedését fogna igényelni e részben a gazda nélkül maradt adó mennyiség, mely a mennyire az előjárók hanyagságából eredett, ezeknek válaikra súlyos; a mennyire pedig elszegényülés vagy szerencsétlenségből támadott, az illetőknek még fenlevő fundusnak elfoglalása után a fennmaradt behajthatlan adónak elengedése leszen illető helyen eszközendő, mire nézve az illető választvány előterjesztést teend.

A közbátorság állapota, mely a megyei kormány kezei közt levő csekély eszközök által telhetőleg biztosított, a múlt év folytán nagyobb szerűleg veszélyeztetve nem volt, ennek biztosabb helyzetét a közelegelő felosztása s ezzel a marhák éjjeli őrzetésének megszüntetése nagy részben idézndi elő; ez sok büntetett szolgálván alkalmas nem csekély fontosságúnak kell ismerni e részben Földvár város határozatát, mely szerint saját költségén járásbeli főszolgabíró ur eszközése mellett néhány egyedül álló közbátorsági egyenruhás csapatot állított, ezen üdvös példa követése a közbátorság biztosságára hatalmas tényezőül szolgálna. — Érinteni kötelességem, hogy a megyének rögtönítelő bírósági hatósága a múlt évi novemberben elnyesztett, a szomszéd megyék pedig olyannal bírnak. —

A törvénykezés gyorsan kezeltetik s annak eredményéről hatalmamban áll a tek. Karok és Rdeket legkedvezőbbben értesíteni. — A megye polgári törvényseke által megbíráltatott 1845-ik évben 155 polgári és 25 urbéri per, a múlt törvényseken 17 polgári és 11 urbéri per, csődületi per folyamatban vagyon 16, a múlt évben csak 4, a folyó évben pedig 6 járult azon órszies számhoz, a megye különféle bíróságai előtt a pertárnoki táblás jegyzék szerint 135 per vagyon folyamatban. —

A megye börtönében egész 1845-ik év folytán volt rab összesen 366, ezekből szabad lábra tértetett 167 s megmaradt az év végével 199. — Időközben hosszabb törvényseke tartatván, jelenleg a megye börtönében vizsgálat alatt áll 57 egyed és 132 elítelt rab, összesen 189; megjegyezni kívántam, hogy a lefolyó büntető perek közül egy sinesen, mely 1844-ik év előtt vétetett föl, vagy ítélet alá terjesztve, bírőikép nem fejeztetett volna be. Nem mellőzhetem e helyen a t. KK. és RR-ek figyelmeztetni azon üdvös és bő eredményekre, melyek a rabok élelmzése körül behozott új rendszer által előidézettnek és folyton mutatkoznak; mert azonkívül, hogy a törvényes ítéleteknek pontosan elégtétetik, a rabok közt ezelőtt tapasztalt és tetemes orvoslási költségekkel járt betegségek megszüntek, és az egészségi állapot a börtönökben jelenleg jó a nélkül, hogy a honi pénztár költségei szaporodtak volna, sőt miután egy adag csak 3 1/2 v. krba kerül, a honi pénztár több száz forintot takarít meg. A rabok egyébként hasznosan foglalkodtatnak közmunkákon kívül a rabmunkálató intézetben, hol legközelebb a posztógyár teljes működésbe lépand, és a megye e részbeni szükségei onnan fedezhetők. —

Attérek a t. KK. és RR. által megrendelt közmunkák folyamára s azon eredményekre, melyek ez érdemben a múlt év folytán eszközöltettek. — Meltóztattak a t. KK. és RR. megállapítani, hogy a megyének három főkereskedési pont-

jai: úgy mint Tolna, Bonyhád és Hőgyész mindenk előtt rendszerezett utakkal költessenek össze, és a főpostavonalat építtetése folytattassék, ezen k. határozatok következtésül a múlt 1845-ik évben a földvári járás a tolnai kápolnától Tolnáig 400 vont ölet, a völgysegi járás a pörködi erdő mentében Bonyhád felé 970 vont ölet — a simontornyai járás a szegzárdi várhídtól a palánki szőlőknek vágo közlekedési utat, végre a dombóvári járás Szegzárdtól Hőgyészre vezető utban Zombán keresztül 400 vont ölet készítették, az utakra ügyelő választvány még e gyűlés folytában fogván a tek. Karok és Rdekek folyó évre vonuló utépítési tervezetét k. helyben hagyás alá terjeszteni. — A paks-faddi nagyszerű töltés munkájában a múlt év folyamán alatt nevezetes előhaladás történt, miután az ósz kedvezéssel várakozáson felül folytattatott a töltési munka; az idén a t. KK. és RR. által megállapított rendszerhez alkalmazva ezer napszámmal fog e héten a munka megkezdetni. — A paksimentő-sarkantyukhoz, melyek a só felémelt árából nyert költségeken épülnek, a rőzse meg vagyon szereve s helyre hordatva, a munka szinte legközelebb meg fog kezdetni, mint azt a t. KK. és RR. az illető jelentésből bővebben megértendik. Sajnálattal érintem végzetül a t. KK. és RR-ek, mikép a tolnai pusztító dunakanyarulat átvágatása érdemében, mely a Sárviznek Dunába vezetetésével összefoglatva a megye nagy vidékére nézve kiszámíthatatlan hasznát fog árasztani, egyszersmind kereskedési és hajózási tekintetben országos fontossága — mindeddig nem haladtunk, mert az illető választványok véleményzése csak a mérnöki munkálatokon alapulhat, az illető mérnökök pedig a helyszínen volt árvíz miatt előmunkálataikat nem teljesíthették — a tárgy fontosságához képest ezen közhasznu tárgyra élénk figyelem és igyekezet fordítatik. —

Ezek levén, melyeket a t. KK. és RR-ek előlegesen, s általjában e gyűlés kezdetül bejelenteni kívántam, a részletes jelentések az illető számok alatt fogván a fenforgó állapotokban beadatni. — (Ezt előleg, a gyűlésnek további folyamáról még az ünnepek alatt fog a folytatás következni.) — Rendes levelező.

3 Esztergom vármegye közgyűlésének

folytatása april 1-jén is a primás-hg elnöklote alatt: 3) legelől volt jeles másod aljegyzőnk Hamar Pál (érsek-újvári és gutaí uradalmi főügyészszé nevezetvén) kitünő szolgálata méltánylatul táblabírónak s helyébe Németh Lajos másod-aljegyzőnek nevezetett ki. — 4) Zalamegyének az evang. tanodákban divatozott magyar nyelvű társulatokat kormányilag eltöltő s azért sérelmesnek tartott és országszerte ilyenek tartani sürgetett levele tudomásul vétetett; mert e megye RRei jöllehet a magyar nyelv virágoztatását szívükön viselvén, azt tetteleg is sükeríteni törekusznak, de bővebb adatok híján az utóbbi czéltalanak tartják. — 5) Szabolcs megye minélelőbb országgyűlést tartatni akaró levele hason sorsban részesült. — 6) A nm. htótanácsnak atyai gondossága, mellyel egy intézvényben a vasárn. iskolákat létesíttetni kívánta s egyszersmind azokat elrendezi, hálás érzettel fogadtatott. Vajha ez intézvény országszerte sükerbe menne, mert nekünk az fő hibánk, hogy a legüdvösebb törvényeket s kormányi intézvényeket is végrehajtás nélkül hagyjuk; itt nem Esztergom megyét értem, mellyben még példás rendtartás uralg, hanem értem az egész magyar hazát, miért már sok lelkes hazafinak hallottuk panaszhangját. — 7) Hirdetett a kormányzó főhatóságnak azon megnyugtató irata, melly szerint országos inségtől tartanunk nincs elég, s következézőleg országos intézkedésre sincs szükség. 8) Hazánkban a selyemtenyésztés hovatovább súlydó állapotának okait s emelkedésére a megye nézeteit kérvén a htótanács, erre a szakértők mintegy ezekben összpontosított véleményét fölterjesztetni határozták a RR. A selyemtenyésztés tengődésének okai: a) adózóink jobbra több földdel vannak ellátva, semhogy azt kellőleg művelni tudnák, s már ez is elegendő károsítást nyújtván nekik, a műparrakülönbösen sem képzett magyar nép mellékkeresetre nem hajlik. b) Népevelésünk eddigelő nem igen tartotta teendői közé az iparág megkedveltetését. c) A selyemgubókka üölt egyedáruskodás, melly szerint a helytartótanácsilag országszerte közzétett selyemgubóár mellőztével, a bemutatott selyemgubók önkényesen becsültettek és silányítottak, és a beváltók részről különbözőleg gördített nehézségek e válalattól szerfölött elidegenítették embereinket. A selyembogármag vagyis tojás szinte bajjal és drágán kapható. d) Jöllehet a muzslai megyei kerthől szép számmal osztatnak ki szederfácskák, mindekkor mégis sokkal kevesebb szederfa virul e megye keblében, semhogy az sok selyemhernyó-nevelést megbírna. e) Jelesen a közelebbi múlt évi rossz eredmények közvetlen oka a rendkívüli nedves és hideg időjárás vala, melly a selyemhernyókra külföldön is dögmirigyet hozott. Ezek után az iparág emelésére szolgálható javaslatok e választványban ezekben összpontosult: a) A selyemgubók beváltása magány-iparra és általánosan sza-

bad versenyzésre bizassék. b) A népeveléstől legtöbbet várhatván, ohajtásunk az, hogy mint eddig a kebelbeli érseki mesterképező-intézetben (praeparandiában) tapasztaltuk, úgy ezután minden képezdében általán a gazdaszat s különösen a selyemtenyésztés elméletileg és gyakorlatilag taníttassék, miszerint az ezekből kikerülő népevelők kellő tudományt és ösztönt nyerjenek ezen iparág-terjesztésre, (véleményem szerint országosan minden falusi mesternek kötelességül is kellene tenni a selyembogár-tartást, miszerint tér nyíttassék a gyermekeknek kellő gyakorlásra és szoktatásra) s e szerint az iskolai rendszer pótlánd lenne. c) Kívánatos, hogy minden földesuraság a selyemtenyésztést föltételező szederfa-nevelést nagyobb szorgalommal üzze mint eddig. d) Jutalommal is serkentendő lenne ez iparra köznépek. Ha e javaslatok pontosan teljesíttetnének, a nemzeti gazdaság ez ágban is szépen emelkednék. 9) Apr. 2. és 3-án alispáni elnöklote alatt az elemi nevelés körül kibocsátott új kormányi rendszer-gyámolítás érdekében kinevezett népevelési és magyar nyelv-virágoztatási választvány is beadá jelentését s nevezetes vitát ébreszte a tanácssteremben, ugyanis: kir. intézvény nyomán, a rendezett kultartományok és több vármegye, sőt viszonyainknál fogva a választvány úgy is vélekedett, hogy a szüléket kényszerítve vagyis pénzbüntetéssel is szoritani kell gyermekeik iskoláztatására, s ebben a RR. is nagy részben osztozott; ellenben pedig a másik rész főleg a tisztikar minden kényszerítés ellen szavazott s heves vita után ez utóbbiak győztek az intézvénynek e pontban mellőzésével s aligha nem a népevelés csökkentésére vagy legalább hátráltatására; mivel a köznépet éppen azért, mert neveletlen, kényszeríteni kell tanulásra. Hiszem később rájövünk erre is. Ugyan a népevelési választvány ajánlatára Majer István képezdei tanár „Népeveléstanából“ és Rendek József tanítótársa, Tanításmód“ című szinte jeles könyvéből e megye valamennyi mesterének számára egyegy példány megvétetni határozatott; az utóbbi egyszersmind, miként a Népeveléstan már azelőtt országszerte közzétett fog. 10) Több népmagyaritás, takarékmagtárainkra vonatkozó jelentés s több érdekes magántárgy is fordult elő, melyek közül mi csak a jövő közgyűlés határidejét, melly jun. 30. és a törvénysekeket, melly jun. 15-re határozatott, jegyezzük ide záradékol.

Békes megyének mart. 30-án kezdett s april első napjaiban folytatva tartott évnegyedes közgyűlésén érdekes tárgyak jöltek ugyan szónyegre, de semmi vitakozásokat nem idéztek elő. Megemlítendő azonban mindenk előtt Nádor ó fenségének levele, mellyben felszólítottunk, hogy a Pest megye által indítványozott félszázados emlékünnap megtartásával a mostoha szegény évek miatt hagyánánk fel: e megye RRei bár ohajtvá várták az ünnep elérézését, midőn ó fensége iránti forró tiszteletüket illő ünneppel s nyíltan kimutathatták volna, mindazáltal a nélkül is örökös emlékekben tartván szíveikben a haza dicső föl-kentjét, jele n r e tisztelettel hódolndnak ó fensége felszólításának s ez Pest megyének is meg fog iratni. — A horvát-illir mozgalmakat tárgyzó honti és pesti levelek száraz tudomásul vétetvén, Pozsonynak szintén ez ügyben ismértetes felszólítása az országgyűlési utasításokat készítő választványhoz vitetett által. — Hontnak a „m e g y e i k á r h o z a t o s p á r t o t“ jellemző levele száraz tudomásul szolgált. — Zalát, a fensőbb ev. iskolákban eddig fenállott nyelvészeti társulatok visszahelyezése tárgyában pártoljuk s ez iránt megkérendjük ó Felségét, hogy ezen intézketet tilalmazó kormányi rendeletet kegyesen megszüntetni méltóztassék. — Csaba m. város, illető földes uraival kötött örök felvallási szerződése kihirdetett. — A t ü r e l m i a d ó -beszedésnél meggyénk most sem adand assis:entiát. — Egy fensőbb helyről érkezett l e i r a t által, egy szarvasi lakos vegyes házasságából született leánygyermek az illető felekezeti iskolába járatásra kényszerített megahgyatván — ez sérelmül vétetett. E megye a vallási viszályok méltelyétől undorodván, végzéseit következtében, a szoroson vallási ügyekre kényszerítőleg hatni szilárdan vonakodik. — Mint rendesen, úgy jelenleg is zajos volt a hus limitatiója s egy pár szónoklatot idézett elő, minek következtében május végeig a hus ára 12 kr-ra emeltetett, azután ismét 11 kr. leend. Jövő évnegyedes közgyűlésünk junius 30-kára tüzetett, midőn a közelgő tisztújítás idejét is meg tudandjuk. —

Losonez mart. fogytán. Ez nagy jelentékű hónapja volt Losonezknak, mivel ebben határozatott el a takarékpénztár létesítése a nép anyagi jólétének eszközésére. Errendezve a főérdem László Pál uré, kinek köszöni városunk börgyár alakítását s casino és kisdodóvó intézetünk létesítését, mellyre városunk telket, 100 ezer téglát és ezer pftot határozott s a maholnap keletkezendő olajgyárt.

Erdélyi ügyek. Martius és april hónapok napjai — mond az E. H. Bárczaságból, Brassóra s vidékére nézve nevezetesek. A szászok oly sokszor kimutatott legfor-

róbb ohajtásuk szerint elemeket szaporodni látják több mint 100 sváb családdal, melyek épen most érkeznek 's mellyekből vagy 40 Veresmartra (Rothbach) más negyvenet Földvár (Marienburg), a többi pedig Prazsmarra (Tartlau) 's a brassói számos majorba, mellyeket eddigelő oláhok laktak, telepítnek le. Néhány nap óta Brassóban tanácskozást tanácskozás ér ezen tárgyat illetőleg, mellyekről csak annyit tudhatni, hogy az új telepeket jó pénzüszvegekkel fogják segíteni 's hogy ezek mind csak olly helységeket foglalandnak el, hol számos oláh vagy magyar lakik. Hogy erősen feltett ezél a' leérkezteknél sokkal több németet beszállítani hazánkba, tisztán kitétszik a' szebeni Volksblattból is, hol a' gyarmatos-csodító Roth szász pap a' sváboknak tudtokul adja, hahogy april közepéig vagy meg nem érkeznek, vagy levél által idevaló szász pártfogóikat nem fogják tudósítani megérkezésükről, annak veszik jelül, hogy ez uttal el akarnak maradni. Hogy kerek számmal mennyi német gyarmatost fognak a' szászok behozni, egyelőre igen nehéz kitudni, mert igen természetes, hogy illyes valamit titokban tartanak; annyit mégis néhánytól hallott a' bárczasági közlő Brassóban, Szebenben 's a' falukon is beszélni, hogy addig is, míg a' vármegyékben az urbéri körülmények jobb lábra állanak, ok a' királyföldön mintegy száz ezer lélekkel álló új német telepekkel megelégnének, a zontul szándékuk lenne Erdélynek több részeibe is megint legalább vagy száz ezret behódítani, mert azt mondák némelyek: addig Erdély boldog nem lehet' míg azt több szorgalmas német nem fogja lakni. Azonközben az erdélyi szász lapok ugyan papolnak Szebenben Mike ur ellen 's Brassóban az Erd. Hir. és az oláhok ellen, mint kíról azon vélemény terjedez, hogy az új telepítéstől nagyon irtóznak, nem mintha ezek jobb gazdasági módot nem akarnának tanulni, és folytatni, hanem mivel tisztán látják, hogy ezen nagyban való telepítés egyenesen az ő kiirtatásukra ezélez, mi később sokkal jobban ki fog fejlőni. De a' német lapoknak épen ez ügynél nem adhatni kellő hitelt. Ezek egyfelől kaczerkodnak egymással, másfelől pedig igen jól értenek az ugynevezett mentális reservatiohoz. Ok nem hazudnak, de titkolnak mindent, mit csak lehet. Hogy a' szász tisztviselőket nem sokára el fogják tiltani a' magyar egyenruhától, azt a' Siebenb. Botéből is láthatni; határozta ugyanis két dolmányt, veres hajtokát arany sujtással 'stb. Közélebről két brassói oláhszületésű ifju polgár, kik a' törvényfolyamat a' kolosvári lyceumban végezték, a' brassói tanácsnál gyakorolokul kívántak föleskeltetni; de ismételt felsőbb parancsok daczára sem vették be őket, hanem felállván a' városi és vidéki község egy szívvel lélekkel folyamodást tevének egyenesen ő fels. színe elibe. — Most egy feketehalmi ifju g. n. e. pap hever a' brassói tömlőczben, mint kit a' miatt vádolnak, hogy valami pénzlopásban részes lett volna. Itt nemcsak arról van szó: ha bűnös é a' fogoly? hanem hogy egy fenálló fels. rendelet ellenére be lehetett őt börtönözteni, mielőtt bűne tisztán 's minden forma szerint kellő tanusított 's mielőtt az illető püspökség az oklevelekből meggyőződév bűnéről, ki nem tudta papi tagjai közül. Azonban elmondhatni, hogy a' g. n. e. consistorium hanyagul tudja védeni ez elvet, az illető esperes pedig épen keveset ért illy ügyekhez 'stb. A' szászok vagy tizezer emberből álló Landwehrt (tartományorséget) szándékoznak felállítani maguk közt.

Közöltük e' cikket egész terjedelmében az Erd. Hiradó után igen kevés kihagyással, hogy halljanak elvégre a' süketek is 's lássanak a' vakok is. Magyarországon a' szlávok, Erdélyben a' svábok fenyegetik nemzetiségünk eredeti fajtát; 's e' fenyegetés ha pusztá szóbul vagy külső demonstratiókból állana, ugy hiszem — megvetésre is slány valaminek tartathatnék; de jegyezzük meg, hogy szászok részről legalább a' végrehajtás olly ösvényre lépett, mellynek hanyag és részvéden elnézés mellett óriási lesz hatása. Nem akarom az eredvényt képekben rajzolni, egyedül fajunknak azon születése által mintegy öröklött megbocsátatlan hibáját említem, miszerint idegen nyelvnek hamar engedi áldozatul saját szép nyelve hangjait, 's ha a' telepítés által nagyobbserű vegy-elemek tételnek, miként a' szász tervből látható, előre jósolhatni, hogy pár évtized tán meg emlékkét is letörlendi magyar nemzetiségünknek azon helységekből, hol hasonló vegyítés történt. És pedig a' minden oldalról hiányos törvények e' gondolatok közt nem nagy támaszt nyújthatnak; szükség tehát illyest minmagunkban keresnünk, mit azonnal is fellelünk, mihelyt az unio magasztos eszméjét közakarattal törvénynyé szentesítendjük. Ebben rejlik a' nemzeti erő 's nemzetiségünk biztos jövőjének alapja. — Brassóól 's a' királyföldi hatóságokból a' magyar nyelv ezuttal számúze van, az univertitásnak egy közelebb határozata következtében semmiféle kérelmet, semmi ügyvédi vitatást magyar nyelven többé el nem fogadnak! Kell é több adat annak elhivésére, hogy a' magyar ember igy saját honában ápolit és pártolt zselléireinek bábjátéka! — Aranyos széknek mart. 23. és 24.én tartott közgyűlésében Kolosmegye felszólító levele következtében határozatott: hogy

e' szék is az országgyűlésnek minél előbbi összehívataása végett ő felségét aláztos feliratban kérje meg, továbbá ugyan a' főkörmányszékhez felírást határozott, hogy Pécsa János őrnagy, és Béli Gergely bukaresti ügyvivőségi titoknok részökre kir. meghívólevelet eszközölni méltóztatásuk. 3or határozatba ment az is: hogy a' cigányoknak utilevelet adó tisztviselő vagy földesur közkereset alá vétessék, a' cigányok sátrai pedig égettessenek el. Az első napi ülést vig lakoma fejezte be, mellyen áldomásívások voltak napi renden. A' magyar mulatni szerel! †

Szakoleza kir. városunk tanácsa mai napig is kir. biztosí vizsgálat alatt létezik. Hogy nyájas olvasóink tudják, hányadán vagyunk, minthogy a' hírlapok mindenféle benünket érdeklő hírekkel untatnak, kérünk egy kis figyelmet, mert minden betünkért jót állunk. Panaszaink, mellyeket a' nm. kormányzéseknek fölterjesztettünk, számosak valának; ő felsége urunk királyunk azok megvizsgálására még 1844-ben biztosí mineműségben ki is küldé tencsényimegyei Victoris László kir. tanácsos ő nagyságát, kinek kiküldetésétől minden jót és üdvösd vártunk, biztosan reméllvén, hogy előljáróink rendre igazítottatni fognak. Meghallván hogy vizsgálat csakugyan történik, énekeltünk, örvendeztünk és a' biztos ur egészségéért jót itunk, mert azt hittük hogy minden jól vagyón. Biztos ő nagysága meg is jelent és tanácsunknak röviden kinyilatkoztatá, hogy szoros vizsgálatot teend, képzelhető, a' mint ez tudtukra esett, mennyire örvendünk, de bezeg árvánk és özvegyeink még jobban örvendének, mert panaszaink miéinknél súlyosabbak valának. Ő nagys. a' barátok kolostorába szállott, természetes, hogy ez főkép a' megkárosodott nőknék nem tetszetett, mert a' biztos urhoz nem férhetek, mivel a' szerzetes zárda nőtölökre nem eresztettek és így panaszaitak szóval elő nem adhatták, azonkívül pedig a' város hajduja, ki a' biztos ur ajtaja előtt ácsorgott, a' szegényebb sorsú adózó panaszlókat a' biztos ur ajtajától elgizgattá 's ez mindaddig divatozott, míg ezen taktika biztos ő nsga tudtára jutván, ezen is egy pár nap mulva segítve lön. — Itt lakó 's birtoktul adózó némely polgár ügyéseink panaszai, minthogy ezek intelligentiánk culminatiója által nyomosan levén szerkesztve nemcsak a' biztos urnak, hanem legfelsőbb helyen is írásba foglalva beadattak 's Isótil utolsóig szám alá véve 's a' város jegyzőkönyvére és számadásra hivatkozva, de élő tanúkra is építve nyújtattak be olly bizonyítványokkal, hogy kir. biztos ur többek előtt kinyilatkoztatá, hogy ha mind ezek csak egy 10de igaz, már is sok; mi ezt hallván ismét örvendünk 's ahoz egy jót hörpentünk, mert tudtuk hogy panaszaink igazak. Így multak napjaink, biztosan híven, hogy biztos ő nagys. a' megkárosult adózók óalmára van küldve. — Naprul napra vártuk a' vizsgálat végét, azonban mi történt? a' vizsgálat vége helyett tisztujítás határozatott. Mire a' hir említett panaszló ügyvédeinknek, kik hivatalról nem is álmódoztak 's ezt nem is keresték, hivatalt ígéretett, de azon kizárólagos föltétel alatt, ha panaszaitak írásban visszahuzzák, mi per tertias manus eszközöltetett is, szegényebb adózóink panaszaira pedig, kik hivatalra képesítve nem valának, mindedig vagy semmi határozat nem kelt, vagy törvény útjára utasítottak, vagy röviden kérelmüktől elmozdítottak. Ezek így törtéttel következt a' tisztujítás. Tagadhatlan, hogy ez reánk sok jót szült, de valljuk meg az igazat, ezt nem magunknak hanem főleg közszereteté 's tiszteletü Martini Antal t. urnak, kit a' jó Isten szakolczai adózók iránti jótékonyágáért 's ezen fáradozó munkaért áldjon meg, köszönhetjük, mert ezen tisztujítás alkalmat nyújtott közszereteté Kubovics Antal bírót és választott polgárt e' város főbírájának megválaszthatni, mi is városunkra nézve nagy nyereség, mert becsületes embert választánk.

Tanácsunk, melly köz bizodalommal mai napig sem dicsekedhetik, még ma is biztosí vizsgálat, kereset, vagy minek is nevezzük, de valami alatt még is forog. Ő nagysága mintegy 14 napig nálunk tartózkodván, a' városházat két izben látogató meg, egyszer tisztujításkor és ismét másod nap. — Ő Nagysága a' tanács által meg is vendégeltetett. Mindedig az ohajtott siker késvén illy körülmények köztelmet kedvünk panaszkodni, 's így most nem örvendünk, nem hörpentünk, hanem busulunk, mert bajaink még eddig nem orvosoltattak. — Tanácsnokaink különfélek, vannak t. i. 1ór is rendesek, 2or helyettesek, 3or tiszteletbeliek és czimzetesek, illyesmivel nem olly könnyen dicsekedhetnek magyar kir. városi törvényhatóságink, de ezt meg is érdemeljük, mert magyarul még nem igen tudunk 'sat. Szakolcza számos polgári.

A' m. gazdasági egyesület jövő juniusi közgyűlése tárgyai: (vége) 4er: M i m ó d o n l e h e t n e k ö z n é p n é l a' tehenek istállózását megszoktatni? 's létesíthető é ez ott is, hol a' legelő elkülönítése 's tagosítása meg nem történt? 5ör: Mikép lenne eszközölhető, hogy a' községek nemcsak tenyésztésre alkalmas jeles bikákat szerezzenek és szerezessenek magoknak, hanem azokat illón ápolják is, és

használatukat egy szabályozzák, hogy se idő előtt meg ne romoljanak, se tenyésztő erejük a' tehénesordák körül ezéltalanul el ne pazarolassék? 6or: Minő befolyást gyakorolt a' lefolyt rendkívüli enyhe tél a' juhok egészségére? vagy minő betegségeket idézett elő? 7er: Mindinkább terjedvén az uradalmakban a' téli és nyári elletés behozatala, milly viszonyok közt mutatkozott a' kétélteli elletés leghasznosbának? 's mikor tanácsosb esupán téli, tavaszi vagy nyári elletésre szoritkozni? 8or: Történtek é az ország egy vagy más vidékein újabb réttöntözési intézkedések utóbbi években 's milly sikerrel, 's mennyiben különbözik a' száraz rétekről nyert széna akár tápértéke, akár jó ize 's kedveltsége tekintetében az öntözött réteken kaszált szénától? 9er: A' gyapjuárak tíz évi hullámszási között az egy- vagy két nyiretű birka fizette é ki magát inkább? 's ezélszerű juhtenyésztés 's értékesb gyapju-előállítás összeköthető é a' fejteléssel? 's a' tagosítások következtében végre szükülvén a' közlegelők, minő rendszabályokhoz nyúljon a' gazda, hogy juhainak további számát nem csökkentvén, azoknak nemcsak azelőtti táplálékát biztosíthassa, hanem gyarapítsa is? 10er: A' sertésenyésztés körül fordított é figyelem olly fajta-megszerzésre, melly a' különféle mesterségekhez szükséges alkalmas sertét adja 's melly nem megvetendő mellékjövédelmet nyújt? 's vajjon illy serté-eladásokban tétetek é tapasztalások? — Ugyancsak junius 3kán este 7 ór. a' szőlőmívelési szakosztály tartand ülést, mellyben a' legjobb bortermő szőlőfajak 's az okszerű bor- és pinczekezelés szabályai fognak megvitattatni, eredeti johannisbergi borok előmutatása mellett. Jun. 4én, csüt. d. e. 10 ór. kormányzó választványi ülést; d. u. löverseny; a' gazdasági eszközöket vizsgáló bizottság működése a' budai téren; este 7 ór. a' szőlőmívelési szakosztály megelőző napi ülésének folytatása. Junius 5én, pénteken d. e. 8 ór. próbaszántás a' budai részen; d. u. 2 ór. a' kiállított juhok megbírálása 's gazdasági gépek szemléje a' köztelken; este 7 ór. a' műtani szakosztály ülése, mellynek tárgya a' répaczukur-gyártás legújabb tökélyesedése, különös tekintettel Schützenbach répaszárítási módjára. Junius 6kán d. e. 10 ór. közgyűlés, melly közebe d e l f o g befejeztetni. — Junius 7kén, vasárnap reggeli órákban a' jutalomnyerhetés végett kiállítandó bikák, tehének és üszőborjak különtégségi megsemmélése és jegyzékbe vétele; d. u. löverseny. — Junius 8kán hétfőn d. e. 10 ór. közgyűlés folytatása a' nemzeti casinóban; ugyanazon időben loárverés a' köztelken; d. u. 3 ór. juhszemle, állatmutatás 's a' jutalomra érdemes kancaesikók és szarvasmarháknak oda itélendő jutalmak kiosztása. — Midőn e' napirendet az egyesület nevében közrebocsátani szerencsénk van, azon biztos reményben élünk, hogy fen elősorolt üléseinkben, valamint a' velünk szövetkezett fölkegyesületek érdemes képviselőik által, ugy egyesületünk minden rendű igen tisztelt tagjai legnagyobb számban részt veendnek, legszívesebben fogadván egyszersmind a' tagokon kívül a' két testvér haza mindazon fiait, kiket az ország mezőgazdasági ügye 's annak emelkedése érdekel. Pesten mart. 31kén 1846. T ö r ö k J á n o s, egyesületi titoknok.

Tudnivalók a' pestmegyei gazdasági fölkegyesület által Pesten f. év február 6kán tartott közgyűlésből:

1) Fischer Kristóf tatai kertészől vásárolt 10 ezer darab vad esemete meghozatván, az erre tett kiadás, ezrért 10 ft számítva, teszen a' hozatalbeli 15, és a' kertész 5 forintnyi utókölségével összesen 120 ftot ezüstben. — Mután az egyesület a' nemesítési gyümölcsfák sikeres tenyésztéséből várhat jövődében legtöbb hasznót, a' vadfák nemesítése körül munkálatok ezélszerű elintézése 's azok fölötti kellő felügyelés helyettes titoknokra és Erményi Ignác r. t. urra bízotván, azok nemesítése részint a' középonti egyesülettől kapott fákról, részint a' bécsi kertész egylettől nyert ótágakkal leszen eszközözendő. —

2) Ploetz Adolf egyesületi titoknok ur Bécsből irt tudósítása nyomán a' tek. Patay József másod-elnök ur által az egyesületnek ajánlott emlékpénz-nyomóműszer készletét 's érette járuló 140 ft 30 krnak elnök ur általi kifizetését jelentvén, helyettes titoknok egyszersmind 6 példány emlékpénzt mutata be: — tek. Elnök urnak ezen nemes 's üdvös ezélu ajándéka közkedvességgel fogadtatván, érette a' lelkes hazafinak hálás köszönetét nyilvánítja az egyesület; miután pedig a' különösen sikerült érdempénznek hasonló ügyességgel leendő nyomatására pesti mestereink közül alkalmas vállalkozó nem találkozott, a' műszer Bécsben hagyatását jónak látván, megkeresni rendeltetett Ploetz Adolf titoknok ur: hogy azt biztosító nyugtatvány mellett a' bécsi pénzverőháznál tegye le, a' bemutatott 6 példány emlékpénz gondviselés végett egyesületi pénztárnok urnak adatván által.

3) Kübler József nemzeti muzeumi jeles festő szives ígérete következtében az egyesületi teremtel 's a' melléksobát ingyen kifestvén ezen szives fáradozásáért elnök ő mélt.

tósága által egyesületünk nevében megismerő köszönet nyilváníttatott.

4) Bemutatván az egyesület titoknokai Bécsből küldött különféle magvakat, azok köszönettel vétettek, czélszerű elvetetésük helyett titoknoki felügyelésre hagyatván.

5) Mult év május 29-iki közgyűléskor éven által megjelenő gazdasági munkák megismertetésére alakulandó választvány létesítésére az egyesület titoknokai által tett elfogadott indítvány még teljesen eszközésbe nem vétetvén, e részben ujjolag tisztelettel megkértetni határozattak az irodalmi választvány t. cz. tagjai: Brünek József, Szontagh Gusztáv és Ploetz Adolf urak; a mennyiben pedig t. cz. Zlamál Vilmos ur még meg nem kerestetett, az újabb állatorvosi munkák ismertetése elvállalására, különös felszólítás mellett szinte megkérti a fentiszeltet egyesületi titoknoknak hagyatott meg.

6) Indítvány tétetvén, hogy miután a pénztár folytonos tisztában tartása, ennek állapota és a kinlevő tartozások mibenléte az egyesület egész figyelmét igényelné, azért is, hogy a pénztár némiképp ellenőrizve legyen, de kivált a kinlevőségek behajtására gyakrabban szükségessé vált magán-felszólítások 's törvényes intézkedések is megtétethessenek 's eszközölthessenek, megkértetett t. Patay József elnök ur, hogy az egyesület ügyészével együtt a pénztár állapotára 's kinlevőségek behajtására is szíves figyelmeket terjeszszék ki, mi is az illetők részéről hazafini községgel elfogadattott.

7) Miután a kinlevő tagsági díjak beszédetetésére tett kísérletek mindekkor nagyobb részben sikertelenek valának, egyesületünk érdekében fekvődvén azok behajtása, nehogy a fizetésben tapasztalt lassúság miatt időjárával feledésbe enyészsenek, határozattott a már eddig, valamint ezután is két éves tartozásban álló részvényesek névjegyzékének minden közgyűlésbeni felolvasatása.

8) Egyesületi pénztárnok jelenti, miképp körülményei változása miatt e vidéket elhagyandó levén, tovább az egyesület pénztárát nem kezelheti, minélfogva beadván 1845-iki számadásait, kéri azokat megvizsgáltatni 's ennek nyomán személyét minden felelősség alól fölmentetni: pénztárnok urnak érdemeit méltányolva, midőn fáradozásért köszönetét nyilváníttja az egyesület, az új pénztárnok megérkezéseig a pénztár ideiglenes vezetése elvállalására kéri meg, egyszersmind saját biztosításul számadásai megvizsgálására Czillinger Ferencz, Mühr Ferencz, Fribeisz István és helyet: titoknokot eljárásukról teendő első gyűlésre jelentésük bevéradása mellett nevezi ki. A pénztárnok leköszöntéssel megüdvölt hivatal betöltésére, káp. megyeri leendő tiszt Heller József ur ohajtatván, az illető urnak e részbeni megnyerését t. Burg Károly választványi elnök ur szíveskedett elvállalni.

9) A tavasz beálltával megszaporodván mindenmunkerti munkálatok, minthogy az egyesület kertészének ügyességében a fák nemesítése 's egyéb fontos munkálatok körül eddigi tapasztalások után teljesen bizni nem lehetne: megkértetett Erményi Ignác r. t. ur, hogy a helyettes titoknokokkal együtt az egyesület fáji nemesítésére felügyelvén, azok sikeres tenyésztését, nemkülönben előfordulandó egyéb munkálatokat is személyes befolyással eszközölni szíveskedjenek, egyszersmind köszönetet szavazott az egyesület Erményi Ignác r. t. urnak eddigi buzgó fáradozásért.

10) A még fizetetlen tagsági díjak beszédetetésére tett újabb felszólítások sikeretlensége hozatván fel: az e részben törtéendő ismételt szorgalmazások tétele kerületi képviselőinkre bízott, kiknek a tagsági díjak behajtása körül bizonyított buzgalmokért megismerő köszönetét fejező ki az egyesület.

11) Az 1843-ik éven aláírt részvények lejárását jelentvén a helyettes titoknok ur: — újabb aláírások eszközése végett t. cz. kerületi képviselő urak olly kijelentéssel határozattak megkerestetni, hogy kerületeikben egyesületünk iránt meleg rokonszenvet ébresztvén, nemcsak a régi tagokat bírják aláírásra, hanem újak megnyerésével mennél több erőt igyekezzenek az egyesület gyarapulására összpontosítani.

12) Felolvasatván az anya-egyesület több rendbeli leveleit, a fióknak küldött déli-carolinai pamutmag, Zsoldos Ignác mezőrendőrségi könyvének 10 kötete, a dézma és robotról irt koszorozott pályairatok egy példányával: a becses küldemények kedvesen fogatván, a fiók-egyesület köszönetének írásban kijelentése a helyettes titoknoknak hagyatott.

13) Ploetz Adolf titoknoknak a homokkötésről irt 's bírálatra kiadott kézírata a bírálók ajánló dicséretével beadván, a jeles és nagy tárgy ismerettel szerkesztett munkát az egyesület saját költségén kinyomatni érdemesítette: miután azonban a 100 ezüst forintra menő sajtóköltséget a pénztár apadt ereje miatt az egyesület ki nem állithatná, a munka kinyomatása aláírás útján határozattott eszközöltet-

ni, mirendve Török János r. t. ur készségét ajánlván, a helyettes titoknok oda utasított, hogy az érdemes szerzőmunkája kinyomatása iránti szándékát megtudván, ahoképezt intézkedjék, bevéradván eljárásáról teendő jelentése. *)

14) Az egyesületi könyvtár felügyelése eddigelé a pénztárnok gondviselésére levén bizva, hivatal-lemondása következtében utódja t. cz. Heller József ur leszen megkeresendő — egyébiránt mind a könyvtár, mind a mostani pénztárnok számadása alatt levő különféle leltári eszközök 's b. általadása a választványra bízott.

15) Közéledvén a tavaszi munkálatok beállási ideje, miután azok czélszerű elrendezése az egyesület egész figyelmét igényelné: a választvány azok mentül elzészterűbb, a viszonyok 's körülményekhez alkalmazott elintézésére megbízott, el várátván annak idejében eljárásáról kimerítő jelentése.

16) Helyettes titoknok bemutatván a közgyűlésnek 1846-ik évi reményhető jövedelmeit, és azon évre kiadásait tárgyzó kimutatását: mi is megvizsgáltatván 's kellő tárgyalás alá vétetvén, a mennyiben előre nem látható szükség 's körülmények talán más a helybeliségekhez alkalmazható intézkedéseket is kívánának, a választvány felügyelése alá adatott.

17) Az alapszabályok 24. §a 3-ik pontja értelmében a tek. középponti gazdasági egyesület nyári gyűlésében a főkegyesület ez éven is részt veendő képviselőnek — t. cz. Brünek József, Ploetz Adolf és Flekl Károly urak választattak 's bízottak meg az egyesület működéseiről jelentés-adásra.

18) Egyesületi r. t. Török János ur a czeplédi majoros 's telkes gazdákat képező intézet tervrajzáról irt könyvét az egyesületnek felajánlván 's beadván: az közkezdésséggel 's érdemelt méltánylással fogadtattott, 's midőn a tervezet jelességén fölül mind azon hasznokról, mik ezen üdvös 's korszerű vállalat létesítésével kapcsolatos valának, meggyőződve legyen az egyesület, annak mentülelőbbi életbeléptetését hatáshoz képest eszközölni szerföltött ohajtván 's körében levő eszközöket felhasználandó a kerületi képviselőnek olly kijelentéssel rendelé megküldeni, miszerint azt több előkelő uradalom birtokosaival 's főtisztszejvel közölve, körözötetés által ezen jeles vállalat iránt mentül általánosabb érdeket 's rokonszenvet ébreszteni ügyekkezzenek — Flekl Károly, hely. titoknok.

Énekiskola. A pestbudai hangszegyesület kormánya alatti nyilvános énekiskola t. cz. „részvényesei“ jövő vasárnapon (apr. 19-ken) délelőtti 11 órakor Pesten a nemzeti casino teremében tartandó idei első közgyűlésre tisztelettel meghivatnak. Főtárgyak: a mult évi számadások előterjesztése 's tisztviselők választása. A hangszegyesületi tiltos elnök rendeletéből — Matray Gábor, énekiskolai igazgató.

Budapesti napló. (Ápril 16-án) Dehogy vetkezték le a vámosok daróc természetüket! Mint Frankenburg egyik cikkében előadja — hidnyitáskor egy pár magyar hajó evezvén fölfelé, midőn az Ó Buda tájéján füstölő gozást pillanták meg a vámosok, durva szidalmakkal kényszeríték a magyarokat hátrálásra: mire mivel ezek azt merék előterjeszteni, hogy míg a gozós megérkezik, ők tiszter is átvonulhatnak, a vámosok egyike méltó haraggal felkiált: „minő szörnyűség hogy e pimasz emberek utóljára még azt gondolják, hogy Budán ok az urak! naturam expellas furca... minap a budai usztatóban két kocsis, egy magyar és ugyanannyi német ülöközök össze: mivel a magyar belül esvén, a mélység felé térni nem akart, a sógor retentő bosszúsággal egy bubon kooceantotta, hogy rögtön feje minden nyílással elindult a vér. És midőn a közönség a bünyöst méltó büntetéssel helyére kísértetni kívánta, megjelenik néhány tisztes polgár 's: „lassit ihm gehu, ist a hiesiger“ — mondván szelnek eresztették; pedig a műveltség ezen vonásai mindent a magyarról híreszteltek. Egyébiránt, ki nemzetiségünk e helyeni terjedésén kárörvendezni akar, utaljuk a dunaparti „föltöl való fák“ megszemlélésére; ott valódi classici palladiuma tétetett le a magyar irodalomnak, hatóságilag. — A zidén a budai furdést egy budai tisztes ur kezdé meg, ki társa karjából hirtelen a hullámok közé ugrotta: szerencsétlen megmentve tébolyodni nyilatkozatát. — Husvét napján egy fagyaldadisz b-szerkezetét akakók megvizsgálni, 's az elönbé tett hüvelyt kénytelenek valánk elkölteni, mert olly meleg volt, miat majd ebnapok táján. Azért is husvét másodnapján roppant számu nép hullámozott az óz Gellérthegyen, 's az öntözés szokás szerint nagy divatjában volt. Némelyek önmagukat annyira leöntötték, hogy alg bírtak lebaktatni; a kintorna pedig és dudu szól vala; mire lön iszonyu keringés és nemezi „mariaudf“ játék. — Az orvostaná, ki mult héten egyik lábán lövést kapott, életveszélyen kívül van. — Egy gépész, ki a mellett jó atya is, e napokban neje szerencsés szülése által 3 magzatot nyert egyszerű 's mind három egészségesen üdvözle e világot. — A magyarok tánczoltatása már régen napi renden van ugyan, azonban most Köhgyi tánczművész új magyar tánczot szerkesztett 's remélhetni, hogy sokan az ő modora szerint is fognak tánczolni. — Az élelmi vá-

*) Van szerencsém a t. cz. közönséggel tudatni: miként ezen munka már sajtó alatt levén, ápril végeig megjelenik. F. K.

sártért nagy veszteség érte; mult héten egy tiszta buzával terhelt hajó a parton másba ütközvén mindenestül elmerült, terhéből később alig mentettek meg néhány köblöt. — A husvét ünnepek nevezetes 's nagyszízu temetésekkel folytak le fővárosunkban. Az elhunytak közül elég legyen említenünk Németh tábornokot, a köz sajnót ébresztett Várárhelyit, és Stáhl György orvostanárt, — kiket tömérdek nép kísért porlandó tetemek végnyughelyére. — A leopoldvárosi nagy templomra mint mondatik már 200 ezer forint gyűlt, az építés azonban alig veszi szembelevő mozgalmakkal kezdetét. Másnemű építésekhez nagyobb számban fogtak fővárosunkban most, mint bármikor; miszerint az ember kültekintetre azt vélné hogy Pest egy apró millionáreből szerkesztett néptömeg, ellenben a belszin élőképét tükrözi emberi gyarlóságunknak. — Nemzetisinházunk kívül belül bírja már a tavasz színezetét, ujjdon zártszékkel teljes kényelemre vannak számitva és világitás dolgában is többet remélhetünk. Uj operát tanulnak. A dramai szakot azonban az újsinház-nyitással sem nagy nyereség érte; hír szerint a „Zuelma, című dráma komolyságával köz kaczt aratott. Temetésekre járn nem szenedélyünk ugyan; hanem hogy e mulatságon jelen nem lehetünk, még is sajnáljuk, midőn meg vagyunk győződve, hogy az illetők által több reményre jogosító művek vétettek vissza. — Liszt tiszteletére Rózsavölgyi, üdvözlő t. készite, mit elfogadni a zongorahős folyvást késik. Az Athenaeum mult héti gyűlésében egy Nádorunk tiszteletére irt költemény olvastattott fel, mely eredetileg Repiczky János barsi hazánkfia által arab nyelven íratott. Szerző alapos ismérrelével bír a keleti nyelveknek, ezekre külföldön már több egyedet tanított 's jelenleg azért tért hazájába vissza, hogy mint az illetők nyilv. tanára valamely fő tan intézetben alkalmaztatást nyerjen. — Irodalmi újdonságokul: Jósika b. „Jósika“ című regényen dolgozik, Czako „Bányarém és véráldozat“ című operaszöveget készített. Megjelent „Kis János superintendens emlékezősei életéből“ második közlemény — iró pályáját tárgyzólag Ara 4 huszas. — A nemzeti színház igazgatóságától köv. kétrendbeli hirdetés érkezett szerkesztőségünkhez 1) szombaton ápril 18-án béreltiszünéssel a Megyeri Károly állítandó emlék-járára „Peleskei Notárius“ eredeti bohózat 4 felv. írta Gaal József. 2) Szombaton apr. 18-án béreltiszünéssel először „Két Gyám“ eredeti népszimű népdalokkal 5 felv. írta Jókay Móricz, zenéjét szerk. Szén. E két hirdetésen csak a teljes hatalmu rendezőség igazodhatik el.

Amerika.

Az egyesült státusok már is különféle rendszabályokat hoznak az oregoni beligazgatást rendezést illetőleg. Így Atchison a hadügyi bizottság tagja mart. 2-án a tanácsban jelentést tón az oregoni polgárhad-rezkes 's felkészítés tárgyában. Dayton kíváná: lenne szíves a tengerési státustitkár a tanácsot tudósítani, vajjon és milly körülmények álltak ez ügyre nézve be külföldet illetőleg, mellyek ugyan is netalán hajóhad-erősítést igényelnének. Még néhány hasonló kérdés után napirendre tért a tanácskozás. Breese huszas beszédet tartott, mellyben az egyesült státusok jogigényeit a vita alatti vidékre iparkodék kimutatni. Szóla többi közt: az elnök megtevé köteleességét; a képviselő ház nem marad hátra, ma a tanácsban a cselekvési sor. Egyezkedésről mitsem akar szólni tudni 's csak a britt hudsonbay-társulatnak rendszer közlekedése hirtelen félbenszakításából eredhet kár iránti biztosítatását — mennyiben ez netán kívántatnék, enged meg. Választott bíróság határozatnak Breese szerint legyőzhetlen akadály áll utjában: nem létezik ugyanis hatalom, mellynek itélete a pártokat le bírná kötni. Végül szónok az amerikai 's angol hadvezetési eszközöket hasonlítja össze, természetesen előnyvel az előbbiekre nézve. Ezzel végződött a tanács-ülés. Következő nap (mart. 3.) Dayton beszélt több mint két óraig. Fájlatja, hogy az egész vitaközös valódi gyakorlati alapon szűkölködik. Általányosságokkal kezdették 's általányosságokkal lesznek, fárasztó tanácskozások után, végezni kénytelenek; ha szóla annyit gondolna az oregoni birtokkal, mint számos tanácsos, akkor az angol igényeket saját téréken ostromolná. Anglia állítja: csupán tényleges foglalás ad jogezimet bírásra; de hisz ama vidékre tóduló amerikai polgárok az angolok irányában ugy állanak mint 100: 1hez. Mint a patriarchák idejében, elég tér van ott minden juhpásztor nyájának, ugy hogy bizony nem szorulnak veszekedésre. Erre Dayton az eddig folyt alkudozások és vitaközösokon futólag átmenvén, kijelenté, miszerint a felhozott okok és tények semmi újabb világot nem vetének a tárgyra; ugyanazon régi történetet ismétli husz év óta minden diploma és kormánya. Breese beszédét Dayton erősen megrostálá. Mi a két nemzet eszközeit illeti, szóla, ugymond, nem foghatja fel azon szédelgést, melly az amerikai részen uralkodik. Breese többi közt kérdé, ha olly rendületlen bizalmat táplál Anglia oregoni birtokjogában, miért nézte összekulcsolt karokkal az Oroszországgal folyt amerikai alkudozást? Erre Dayton azt felelé, miképp ez állítás ténylegi tévedésen alapul. Szavai behoztatásul az illető okirat kikutatását indítványozá, miből csak annyit fogna közölni, mennyit ugysis tudnak már Angliában. Errendezve nagy vitaközös támadt, mellyet Dayton azon nyilatkozattal vége, hogy a felolvasatni indítványzott okirat illető helyeiből világosan kilátszik, miképp Anglia épen nem hallgatott, sőt inkább erősen tartá szem előtt jogát. Végre Dayton azon szárnyaló hirt emlité meg, miszerint az Oregon-kérdés utóljára is némi angol e-

lányokkal fog befejeztetni; nem akarja épen állítani, hogy e' hir igaz volna, de megvallja, mikép némely legujabb események erre vonatkoznak egyenesen. Csak nem rég szokás volt még Angliában kérdezni: „ki olvas amerikai könyvet?” Ma ez egészen másképp van; most az amerikai statusiratot a' britt felsőház tüstint elkapja 's megemészt; általános a' hit, miszerint a' háboru 's ennek pártja az egyesült státusokban népszerűséggel bír; ez igaz lehetett előbbi háborukra nézve, mert ezeket mind elv végett 's nem birtokért vették; e' miatt erősen bizik szónok a' nép igaz józan értelmében: a' közvélemény irányítja bizvást inoghat létvázhat még darabig idestova, végül mégis csak éjszak felé fog megállapodni. (Az unióbeli éjszaki státusok mind békes hangulatuk) Dayton beszéde után az ülés elhalasztott.

Anglia.

A' sutledzsi események folyamát Indiában a' maltai Times következőleg adja elő: a' britt hadsereg Shardingé Littler, Gough és Smith tábornokok alatt a' firopuri, attarii, araski és hurriki főállomásokon terjeszkedik ki; ezek legszélőbbikét a' nyugati Smith vezérle, míg alantabb a' szíkek előcsapata Ludhiana angol várost támadá meg 's égette le, őrségét pedig a' föllegrárba szorítá. Ezen őrség megerősítésére Smith tábornok Hurrikiból 19kén indult ki 's a' folyamtól oldalvást nyomult. Oszlalya három európai 's három benszülött gyalog, két lánósaszredből 's két század lovas pattantyusból összesen mintegy 8000 főből állott. A' szíkek az egyesülést gátlandók erős állást vőnek a' segédhad 's a' ludhianai föllegrár közt; Godby ezredes azonban a' föllegrárban a' közel segélyről tudósítván, egyszersmind parancsot kapott, hogy mihelyt a' Smithféle hadláb kerekedő porát látandja, tüstint nyomuljon ki 's egyesülést eszközölni iparkodjék; ez és nem ütközet volt a' legközelebbi cél. De nem sokára, miután megindultak, hirtelen egy szik had állt a' Smithféle hadlábbal szemközt 's erős álgyszást kezdte. Smith tábornok összeütközni nem, 's minél biztosban kívánván egyesülni a' föllegrárral, az ellenség sorait elkerülé 's menetét álgyjúti ótalma alatt folytató. A' gyorsaság következtében, mellyel e' fordulat létesítve lón, a' pogyász védtelen maradt 's része ellenségi kezekbe jutott. Az angolok 200 embert vesztenek. Ez január 20kán történt ezen álgyszásra vonatkozik nyíltan azon hir, melly Smith vesétege felől terjedt. Legérzékenyebb csapás volt India égető napja alatt a' sátrak elvesztése. Mialatt az angol sereg egyesültek, 's néhány napot pihenésben töltöttek, a' szíkek elhagyák előbbi állomásait 's erős állásba helyezkedtek Ludhianán alul. 24 ezer emberök 's 68 álgyjuk volt; utóikisérőket a' folyam partjára települt, szárnyaik erősen elvalának sánczolva; erősségi pontjok Alleval falu volt. E' közben Smith tábornok sergét Wheeler ezredes egy európai 's két benszülött ezreddel erősíté 's most elhatározá amaz 28kán az ellenség állomását ostrom alá venni. Nap keltekor fölkerkedett, most már 13 ezer főnyi 's 32 álgys angol sereg haladt az ellenséges tábor felé. Miután az álgyszás mindkét oldalról félóraig tartott, Allewal falut az angolok bevették 's az ott felállított pattantyu-telepet elfoglalák, míg a' lovasság sorból sorra küzdött, az ismét öszszegyülekezni kezdett ellennel. Egy khalfa ezred, melly négy szegbe alakult, karddal lón szétlüzve. E' mellett egyébiránt a' megtámadó rész nagy veszteséget szenvedett; egytelleneg lánósasz ezred 110 halott és sebesüllet számílt. A' szíkek szokott

vitézül harcokolának, meglehetősen ellátott álgynik reggel 10 órától délutáni 1ig szüntelen tüzeltek és sok pattantys megtartá állomását, míg az angol szuronyok le nem dőltek. Délután az ellenség daczolása megtörtetett; a' lovasság 's gyalogság ismételt megtámadásai következtében a' folyamnak, vagy azon túl hajtatott és számos futamló hullámok közt lelé sirját. Az angolok 68 álgyt nyertek 's a' többi hármát egészen haszonvetelenné tették. 4 halt 's 13 sebesült tisztet 's ezen kívül 600 holt vagy sebesült katonát számíltak. Az ellenségi veszteséget nem tudhatni még. A' többi három ang. hadláb, mellyek Shardingé, Littlerés Gough parancsai alatt állnak, hat hét óta fegyver alatt de működés nélkül vannak. Hurriki mellett még folyvást 40 ezer főből álló szik had fekszik a' jobb parton erősen elsánczolva, míg a' balon egy álgyuval erősen ellátott hídfő védi a' hajóhidat, mellyet ott felütének. Az angolok Khonda Ghat mellett egy hidat ácsolnak. A' szindi had Sukkurból fölfelé nyomul erősítés végett; két hadlábba van osztva, mellyek egyike bal felől Simpson tábornok, másika jobbfelől Napier Károly vezérlete alatt nyomul előre. Egy gőzhajó-hadaeska és számtalan csónak mozog a' két hadláb között. — Fontos a' tudósítás, miszerint az agg főnök Gulab Sing végre 27kén leszállott a' hegyekről 's Lahoreba érkezett, mint hallik 12 ezer emberrel 's nem kevésb mint 300 ezer ökörral A' moultani uralkodó úgy látszik mindkét párttal alkudozásban áll. —

Sürgöny-tudósítás szerint febr. 10kén az angol sereg, Gough és a' főkormányzótl vezéreltetve, a' szíkeket Sobraon (nem Sebras) mellett a' Sutledzs folyam inneni hid felé megáramadtak. Négy órai kemény ütközet után lón ez állomás bevéve. A' szíkek elvesztének mintegy 12 ezer embert 's 65 álgyt. Az angoloknak 300 halottjuk (ezek közt három tiszt) 's 2500 sebesültjük volt. kik között 101 tiszt. A' király 53 's 62d. ezrede igen sokat szenvedt Dicke tábornok 's Taylor osztlályfőnök a' holtak közt vannak. Ütközet után alkudozásra került a' dolog, miszerint a' szíkek a' keletindiai társaságnak hadiköltségül 1 1/2 millió ft sterlinget négy év alatt lefizetnek. Az egész öszszeg lefizetéseig országuk hadilag marad megszállva. — Mint hallani, Hardingé fő kormányzó az egész indiai angol hadsereg főtlábornokává nevezetett. — Angliában szabadságon levő minden keletindiai hadtszít parancsot kapott tüstint Keletindiaiba viszatérni.

Mart. 23dikán egy küldötsége, mellynek élén a' manchesteri kereskedelmi kamra elnöke állt, folyamodványt nyújtott be a' miniszterelnöknek, miszerint az új gabna 's vamarok levélhető leghamarabb hozassék életbe. E' kérelem aláírói — mikép magát a' Globe tős angolul kifejezi — „30 millió ft. sterling tőkét 's 12 ezer embererőnyi munkát képviselnek.” — A' Peelféle tervet ellenző hírlapok közt mérgességével a' Standard tünteti ki magát leginkább, melly a' miniszteriumot előbb föltétlenül gyámolítá 's most a' preeket makacs ellenszégülésre bujtoztatja 's egyszersmind az angol papságot is lázítja, nyilatkozatván, mikép a' kormánynak az irlandi státusegyház melletti védbeszédei csak szemfényvesztés, 's mihelyt a' gabnabill keresztül menend, Peel tüstint levetendi álarzát 's a' szomszédországi státusegyház megdöntésével a' britt birodalmat lassan lassan keresztlyentelenné fogja tenni.

Canadában is nagy hadi készülétek tételnek angol részről. Egy mérnökösztály parancsot kapott a' határszék megvizsgálására. Szándék hoszszu sánczot ásni, melly által több katonai állomás tételnek kapcsolatba. Határőrszere lövészosztályok rendeltetvék a' sorozredékből. A' tőkéletesen fegyelmezett három tartományi lovas testület két évi szolgálatra lón behíva, ugyszinte a' rendezett nyugatcanadai színes testület is.

Lengyelország.

Krakóban mart. 28kán követték tudósítvány tételnek közé: „Ó exja es. kir. altábornagy Castiglione gróf, mint katonai 's polgári kormányfőnök mart. 22kén kibocsátott parancsa következtében követték rendeléseket lón: „Minden, valamint Krakó városban ugy annak birtokában lakó külföldi ez állományt minél hamarább hagyja el. Ezen rendszabály alól kivételnek azon személyek, kik ez állománybani tartózkodásra törvényes utlevelekkel vagy egyéb különös engedéllyattal ellátatvák, névszerint: D) magánytisztviselők, kereskedők, iparműves inasok és legények, valamint házi cselédek, ha t. i. ezek mindnyájan leköteleztetvék vagy tényleg szolgálnak. 2) Napszamosok. 3) Olly ausztriai esászári és orosz ezári alattvalók, kik tekintettel arra, hogy itt 1836. nov. 25ke óta laknak, magokot a' lajstromba bejegyeztették, hogy krakói alattvalókká váljanak. 4) Végre azok, kik szabad Krakó város birtokában tartózkodásuk szükséges létét kétségtelenül 's érvényesen bebizonyítani képesek, mindazáltal csak azon föltét alatt, hogy a' haladéktalanul bemutatandó folyamodásban a' rendőrigazgatóságna további maradásukat illetőleg e' végre szükséges okokkal támogatassák, melly esetben maga ó exja személyesen fog tovább mulathatási engedélyt adni. Magától értetik, hogy külföldiek, bármily állapot vagy osztályhoz tartozzanak, ha rájuk bizonyul hogy csak gyanusak a' lánadásbani részvétrül, ez engedélyből véggkép kizáratnak. A' rendőrigazgatóság tehát a' külföldieket felszólítja, miszerint legfőlebb 14 nap közben nála jelentkezzenek, mialatt a' magok országába szölo utlevelek elkészülendnek, mert e' határidő lefolyta után kellő rendszabályok által fognak ez állomány elhagyására kényszerítettetni.”

Thornból következőt irnak mart. 20káról. Mint várhattuk, a' zendülésre szánt napok legkisebb mozgalom nélkül folytak el. Jóllehet olly rendkívül esztelen volt a' terv, t. i. Thornnak jelenleg, midőn a' várerősség ostromállapotban van, kére kerítése, mégis ugylátszik nemkétkedtek az illetők annak létesíthetősége iránt. Mihelyt a' hir gyors futár által megérkezett, tüstint néhány lengyel földbirtokost elfogtak. A' foglyok száma folyvást szaporodik. De még többet várnak, miután a' Jakaberősségben 16 börtön van kijelölve. Lauterbach rendőrelnök 's Grävenitz tanácsos meg is érkeztek már vizsgálatétel végett. — Az alsóbb néposztályok fölingerlése már is szomorú következtvényekben mutatkozik. Félelemben ejtve azon hir által, miszerint Brombergban egy dajka azt nyilatkozatatta, hogy egy pap érdemteljes cselekedetnek mondá a' protestans gazdák megmérgeztetését, Thornban valamint Brombergban 's egyéb városokban a' protestansok semmiféle kath. cselédet nem akarnak házukhoz fogadni. Legtöbben azonban kénytelenek lesznek e' szándéktól elállani, miután itt a' szolgáló osztály leginkább kath. vallásu egyedekből áll.

30ik szám.

É R T E S Í T Ő.

1846.

A' gőzösök járása aprilis hónapban.

Pestről Bécsig naponként reggeli 7 órakor.
„ **Drenkoviig** minden vasárnap, Tittelnéli kikötéssel, egy le- mint felfelé, — továbbá minden szerdán. — A' vasárnaponként Drenkova felé induló gőzösök Konstantinápolyt is érik, u. m. aprilis 12- és 26kán az oláh-, aprilis 19kén pedig a' török részen.
„ **Zimonyig Eszékneli** kikötéssel, egy le- mint felfelé, minden csütörtökön. A' lefelé járó gőzösök indulási ideje: reggeli 5 óra.

Indulások Sziszekekről Zimonyon át Szegedig.

Sziszekekről indul april. 11-, 20 és 29kén.
Szegedről indul ugyanezen napokon.
Ezeken mint rendes járásokra meghatározott gőzösökön kívül még egy teherhajó is fog e' vonalon járni.
A' közbejövő változtatások különösen tudtul fognak adatni.
Pest, aprilisben 1846. **Gőzhajósági hivatal. 1—3**

Bosco a' budai várszínházban 3 előadásra szerződött, u. m. folyó hó 19dikére, mellyek mindenike esti 7 órakor kezdődik, jegyeket ez előadásokra válthatni 13kán reggeli 9 órától délutáni 6 óráig a' színházi pénztárnál. **Közönsége a' búvésznak** bizonyosan nem fog hiányzani, mert a' budaiak is szeretik a' ndérképeket.

Dunavizállás: aprilis 8án: 10' 10' 0'' az 0 felett.

Szerkesztő **Helmeocz Mihály.** — Nyomatik Trattner-Károlyi betűvel, ural-uteza 453. szám.

† **Szállás-kiadás.** Ó-Budán a' főtőren egy szállás, egy tágas bolt, 3 szoba, pnceze fűskamra és padlással folyó évi Jakabnaptól kezdve bére adandó. A' bérleti szándékozók bővebb tudósítást vehetnek vagy e' lapok kiadó-hivatalánál, vagy az érintett ház tulajdonosánál (főér 88. sz. alatt) Ó-Budán. 1—3

A' tolnai szeder-selyem egylet alapszabályai értelmében tavaszi közgyűlését f. o. april hónap 20dik napján Szegzárdon délelőtti 10 órakor fogja Fejős János alelnök ur házában tartani az alapszabályok 16dik szakasz értelme alá eső részvénytartozások felletti tanácskozás végett pedig rendkívüli közgyűlés határozatván, ennek határideje Szegzárdon délutáni 4 órakor a' ns. megye házában május hónap 14ik napjára tűzetik ki, miről a' t. e. z. részvényes urak választványi határozatból alulirt által ezennel értesitetnek. — Költ Szegzárdon Aprilis 10kén 1846. — Stann Ferencz a' tolnai szeder-selyem egylet jegyzője. — 1—3

† **Birtok-eladási hirdetés.** Tek Zemplén megye Mád városában szabad telken helyezett kényelmes szobákból álló köház alatta levő boltozat pinceházzal, istállókkal, borházzal, vinczelléri lakkal, két udvari kerttel, 100 hordóra való pinceével, ugyane város határában fekvő 60 kapas első osztályu szabad szölo birtok örökösen eladóvá tételvé, a' venni szándékozók bővebb tudósítás végett kéretnek magukat Mádön akár személyesen, akár bérmentes levelek által tek. Draviczky Ferencz urnál jelentkezni. — 3—3

Statuspapír- és részvény-árkelet. Bécs, april. 7kén.

bankrésztvény	1560 fr.	pesti lánchíd-részstvény	100 fr. — frt.
1834ki 500 p. frtos kölesön	772 1/2 „	bécs-glognitziviasut	400 fl. . . . 555 „
1839ki 250 p. frt	305 3/4 „	pozsony-nagyszombati	— „
Eszterházy 40 fr. sorskötel.	58 „	középponti	(100 fr.) 103 „
Cs. kir. arany 4 fr. 36—33 kr.		duna-gőzhajósági	710 „